

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΜΑΪΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 9

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

«Καὶ πληρώσατε τὴν γῆν
καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς»
(Γεν. α', 28).

Α'

Τὰ ἀγαθὰ τοῦ υἱικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἔλεγεν εἰς ἱεροκήρυξ, «εἶναι σὰν τὸ βιολί». Δῶσε τὸ βιολί σ' ἓνα ἄμουσο καὶ θὰ ξεσχίση μὲ τὰ τζουγκρανίσματά του τὴν ἀκοή σου, ἀλλὰ στὰ χέρια ἐνὸς Παγκανίνι θὰ ἐνσαρκώσῃ τὴ θεία μορφή τῆς ἁρμονίας. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ υἱικά ἀγαθὰ. Στὰ χέρια ἀδεξίων καὶ ἐγωϊστῶν θὰ εἶναι αἰτία πολλῶν κακῶν». Ἀληθῶς! Τὰ ἀγαθὰ τοῦ υἱικοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι ἀπόβλητα αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Ἀναλόγως τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν εἰς τὴν ἱεραρχικὴν κλίμακα τῶν διαφόρων τομέων καὶ στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ, γίνονται πηγὴ εὐλογίας ἢ βλάβης διὰ τὸν ἄνθρωπον.

*

Ἡ Ἀγία Γραφή οὐδόλως καταπολεμεῖ τὸν υἱικὸν καὶ τεχνικὸν πολιτισμὸν, αὐτὸν καθ' ἑαυτόν. Ὁ Θεὸς ὄρισεν, ἵνα οἱ Πρωτόπλαστοι «ἐργάζωνται» ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ φυλάσσουν αὐτὸν (Γεν. β', 15). Ἐπίσης ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα τῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως. «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς» (Γεν. α', 28). Ἐπομένως οἰαδήποτε τεχνικὴ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ πραγματοποιήσιν τῆς ἀρχικῆς ἐν τῷ παραδείσῳ δοθείσης ἐντολῆς: «καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Αἱ ἱεραὶ προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ Ἰησοῦς, οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Πατέρες καὶ οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας ἐχρησιμοποιοῦν τὰ τε-

χνικά μέσα τῆς ἐποχῆς των ἄνευ δισταγμοῦ τινος. Ἡ χρησιμοποίησις αὕτη δὲν ἐγέννα εἰς αὐτοὺς προβλήματα. Βεβαίως «τὸ βλέμμα των ἦτο ἐστραμμένον εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀνέμενον δὲ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτὴν μετὰ τινος ἀγωνίας καὶ ἐντόνου προσμονῆς. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ μεταμόρφωσις αὕτη θὰ ἔθετεν εἰς ὅλως νέαν μοῖραν τὴν τεχνικὴν καὶ τὰς τεχνικὰς προόδους ἐν γένει. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνει κυρίως καὶ πρωταρχικῶς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς καταστάσεως ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρίσκετο ὁ ἄνθρωπος πρὶν πέσῃ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας... Ἐκεῖνο, ποῦ ἐξ ἀρχῆς δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν ἀνδρῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. ὅπως καὶ τῶν Πατέρων καὶ Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας, ἦτο ὅτι, παρὰ πᾶσαν νίκην τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ὁ ἄνθρωπος δὲν καθίστατο πλέον ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὰ δεσμά της, ἀλλ' ἀντιθέτως, παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν καὶ φαινομενικὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῶν στοιχείων αὐτῆς, ἀπέβαινε περισσότερον δέσμιός της. Λόγω αὐτῆς τῆς ἀντινομίας ὁ Ἰησοῦς, οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Πατέρες καὶ οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἐχρησιμοποιοῦν τὰ τεχνικὰ μέσα καὶ τὰς τεχνικὰς προόδους τῆς ἐποχῆς των, ἄνευ δισταγμοῦ καὶ χωρὶς ἡ χρησιμοποίησις αὕτη νὰ τοὺς γεννᾷ προβλήματα, εἶχον τὸ βλέμμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐστραμμένα πρὸς τὸν «καινὸν» οὐρανὸν καὶ τὴν «καινὴν» γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ («καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς») θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὄχι μόνον ἐξωτερικῶς καὶ φαινομενικῶς καὶ μετ' ἀντινομιῶν μετέλος τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ μετὰ συνεπειᾶς καὶ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, ὅπερ θὰ ἀνεδείκνυε τὸν ἄνθρωπον πράγματι ἐλεύθερον τῆς φύσεως καὶ βασιλέα καὶ κυρίαρχον ἐπ' αὐτῆς» (Σ. Ἀγουρίδου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ τεχνικὴ πρόοδος, περιοδ. α' Ἐκκλησία», ἔτος 1961, σελ. 182-183).

Ὡστε ἡ Ἐκκλησία ἐν γένει, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑλικοπνευματικὸν ὄν, ἀναγνωρίζει τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ὑλικοῦ καὶ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅτι αὗται διατηροῦν τὴν πρέπουσαν θέσιν των εἰς τὴν ἱεραρχικὴν κλίμακα τῶν

ἀξιῶν καὶ δὲν γίνονται ὄργανα τῆς ἁμαρτίας, καὶ πνευματικῆς ὑποδουλώσεως αὐτοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δεικνύει ζωηρότατον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἔργων τοῦ πολιτισμοῦ. Μάλιστα καὶ ἡ ἴδια συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Θεοδώρητος Κύρου λ.χ. λέγει: «Πολλὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προσόδου εἰς τὰ δημόσια ἀνηλώσαμεν οἰκοδομήματα, στοὰς ἐγείροντες καὶ λουτρά καὶ γεφύρας κατασκευάζοντες καὶ τῶν κοινῶν τῶν ἄλλων ἐπιμελούμενοι». Ὁ ἴδιος λέγει: «Ἐκ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ τὴν πόλιν μὴ ὑδρευομένην εὐράν, τὸν ἀγωγὸν κατεσκεύασα καὶ τὴν ἀνυδρον πόλιν ὑδάτων ἐπλήρωσα». Καὶ μέχρι σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πρωτοστατεῖ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τεχνικῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας, εἰς τὴν ἴδρυσιν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν (γεωργικῶν, τεχνικῶν κ.λ.π.).

Τὰ θαυμάσια ἐκκλησιαστικὰ οἰκοδομήματα τοῦ Βυζαντίου, τὰ περίφημα κτίσματα τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον προκαλοῦν ἐκπληξιν καὶ θαυμασμόν, ἀκριβῶς ἐγίνοντο, διότι ἡ Ἐκκλησία κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐπωφελεῖτο τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ὕλικου καὶ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐὰν δὲν συνέβαινε τοῦτο, οὐδὲν ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶν μνημείων ἢ τῶν θαυμασίων χειρογράφων τοῦ Βυζαντίου θὰ διεσφίζετο.

Χαρακτηριστικὸν ἔπειτα εἶναι, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Λατρεία περιέχει ἀναριθμήτους θαυμασίας εὐχάς, ἐπευλογούσας τὰ ἔργα τοῦ ὕλικου καὶ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Οὕτω ἐν τῇ «εὐχῇ εἰς τὸ εὐλόγηται ἄλωνα» ἡ Ἐκκλησία εὐχεται: «εὐλόγησον καὶ πλήθυνον τὴν ἄλωνα ταύτην, καὶ τὴν καρποφορίαν τῶν δούλων σου· ἐμπλησον τὰ ταμεῖα αὐτῶν παντὸς ἀγαθοῦ καρποῦ, σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου· καὶ φύλαξον αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, μετὰ πάντων τῶν προσόντων αὐτοῖς· καὶ φώτισον αὐτοὺς ἐν τῇ ἐπιγνώσει σου, ἵνα καταξιωθῶσι τῶν αἰώνιων σου ἀγαθῶν». «Ὡστε ἡ Ἐκκλησία εὐχεται διὰ τὰ ὕλικά καὶ συγχρόνως διὰ τὰ αἰώνια ἀγαθά. — Ἡ «εὐχὴ εἰς φύτευμα ἀμπελῶνος» λέγει πρὸς τὸν Κύριον: «Ἐπίδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἀμπελον ταύτην, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου· ἵνα ἀποδῶ ἐν καιρῷ τοὺς καρποὺς αὐτῆς, καὶ καταξιωθῶμεν τρυγῆσαι καὶ προσκομίσαι σοι ἐξ αὐτῆς, εἰς

τὸ μεταποιηθῆναι εἰς αἷμα σοῦ τοῦ Χριστοῦ». Καὶ ἐνταῦθα τὸ βλέμμα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ ὀδηγεῖται εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ. Παρομοία εἶναι ἡ εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι ποιμνῆν. Τί ἄλλο παρὰ εὐλογία τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι καὶ ἡ «εὐχὴ εἰς τὸ κατασκευάσαι πλοῖον»; Ὁ ἱερεὺς εὐχεται εἰς αὐτήν: «Κύριε, ... τὸ πλοῖον τοῦτο διατήρησον· δὸς αὐτῷ Ἄγγελον ἀγαθὸν καὶ εἰρηνικόν· τοὺς μέλλοντας πλέειν ἐν αὐτῷ διαφύλαξον· δὸς αὐτοῖς καὶ εἰς τὰ ἴδια ἀφικνεῖσθαι ὑγιαίνοντας...»

Παρομοία «εὐχὴ εἰς κατασκευὴν σκάφους» λέγει: «Κατάπεμψον τὴν χάριν σου ἐπὶ τὸ πλοιαρίον καὶ εὐλόγησον αὐτό· ὀδηγῶν αὐτὸ ἐπὶ λιμένα θελήματός σου· λυτρούμενος αὐτὸ ἀπὸ φθορᾶς, καὶ ζάλης, καὶ κλύδωνος, καὶ μὴ καταποντισάτω αὐτὸ καταιγίς ὕδατος· μηδὲ καταπιέτω βυθός... ἀλλ' ἔλθοι ἡ εὐλογία σου, καὶ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ ἀγαθωσύνη ἐπ' αὐτό, καὶ ἐπὶ τὰς ἐμπειστευμένας τούτῳ ψυχάς...».

Ὠραιόταται ἐπίσης εἶναι αἱ εὐχαὶ «εἰς τὸ εὐλογῆσαι δίκτυα», «εἰς τοὺς σηρικοὺς σκώληκας». Ἐν τῇ τελευταίᾳ εὐχόμεθα, ὅπως οὗτοι «ποιήσωσι κουκούλια μετὰ καθαροῦ μεταξίου, πρὸς δόξαν σὴν καὶ αἴνεσιν». Καὶ ἡ «εὐχὴ ἐπὶ τῆς μετάξης ἥτοι σηρικῆς πλοκῆς» λέγει ὠραιότατα: «Εὐλόγησον καὶ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς μετάξης... Naί, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἵνα ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς μετάξης, τὸν ποιῶντα τοιαύτην θαυμαστήν καὶ ἐξαίρετον ἐργασίαν... Δὸς τοῖς ἐργαζομένοις αὐτόν, ἵνα μὴ μάτην κοπιῶσιν...». Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ «εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι τυρόν». Εἰς τὴν ἀκολουθίαν ἐπὶ τῇ θεμελιώσει παντός κτίσματος» δεόμεθα τοῦ Κυρίου «ὕπερ τοῦ ἐδραστῆναι τὸ ἔργον τοῦτο ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως καὶ ἐπὶ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός». Ἐν τῇ ὠραίᾳ ἀκολουθίᾳ ἐπὶ ἐγκαινίοις ἀρδευτικῶν ἔργων» ὁ ἱερεὺς εὐχεται χαρακτηριστικῶς: «Ἐπάκουσον ἡμῶν, Κύριε, καὶ ὡς ὑετὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατάπεμψον ἡμῖν τὴν εὐλογίαν σου... Συναχθήτω τὰ ὕδατα ταῦτα εἰς συναγωγὴν μίαν. Ὑδατα μὲν εἰς ἀπώλειαν ἄχρι τῆς σήμερον ἐγένοντο, ὕδατα δὲ εἰς εὐημερίαν τοῦ λαοῦ σου εἰς τὸν ἐπίοντα χρόνον ἔσονται. Τότε δὴ χαρήσεται τὰ πεδία καὶ πιανθήσονται αἱ ἔρημοι καὶ πᾶν ὄρος ἔσται εἰς ὄδον καὶ πᾶσα τρίβος

Ἀναδρομὴ εἰς τὰ περασμένα

Ο ΜΕΝΔΡΕΣΕΣ

Οἱ τρεῖς αὐτοὶ δημογέροντες, πού ἐφανεύσαν τέτοιαν αἰωτερότητα συναισθημάτων καὶ πού μὲ τόσην ὑπέροχην φιλοπατρίαν αὐτοπαραδοθήκανε σὰν ἐγγυητές, γιὰ νὰ σωθῆ ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τὴν ἐπαπειλούμενη γενικὴ σφαγὴ, ἦσαν ὁ Παλαιολόγος Ἀλεξάνδρου Μπενιζέλος, ὁ Ἄγγελος Γέροντας καὶ ὁ Προκόπιος Ἰωάννου Μπενιζέλος. Αἰωνία ἄς εἶναι ἡ μνήμη τους.

᾿Ωδηγηθῆκανε λοιπὸν ἄλυσσοδεμένοι καὶ μὲ φωνές καὶ χουγιατὰ τοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου στὴν Ἀκρόπολη καὶ τοὺς ἐκλείσανε στὶς φυλακὲς τῶν Προπυλαίων. Καὶ μαζί τους ἐφυλακίσανε καὶ δυὸ ἱερεῖς καὶ μερικοὺς ἄλλους προεστοὺς, πού τὸ κακό τους ριζικὸ ἦτανε νὰ τοὺς συναντήσουνε στὸ δρόμο. Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ ἀποκεφαλίσθηκανε ὅλοι τους, ὅταν ἐξέσπασεν ἡ Ἐπανάσταση. Τοὺς δημογέροντες ὅμως τοὺς ἐκρατήσανε ἀρκετὸ καιρὸν ἀκόμη φυλακισμένους· καὶ στὸ τέλος, ἀφοῦ ἐδεινοπαθήσανε πολὺ, τοὺς μεταφέρανε σ' ἓνα Τούρκικο κονάκι, καὶ τοὺς παραδώσανε σὲ Τουρκαλβανούς ὑπὸ φύλαξη.

*

Ἀπὸ τὴ φυλακὴ τους ὅμως αὐτὴν κατῶρθωσαν ν' ἀποδράσουν τὰ μεσάνυχτα μιᾶς Αὐγουστιάτικης νύκτας, χρησιμοποιώντας κάποιο σχοινί, πού τὸ ἐστειρώσανε στὶς σιδεριές τοῦ παραθυριοῦ της.

Ἡ ἀπόδρασή τους αὐτὴ, σὰν ἐμαθεύτηκεν, ἔκαμε μεγάλῃ ἐντύ-

εἰς βόσκημα καὶ ἡ πετρώδης εἰς ἔλη ὑδάτων καὶ ἡ διψῶσα γῆ ἐν ὕδραγωγῶϊς· καὶ ἀναβήσεται εἰς τὴν ἄνυδρον κέδρος καὶ πύξος καὶ μυρσίνη καὶ κυπάρισσος καὶ λεύκη· καὶ ἀγαλλιᾶσονται οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐνδεεῖς, καὶ συστήσουσι πόλεις κατοικεσίας καὶ σπεροῦσιν ἀγροὺς καὶ φυτεύσουσιν ἀμπελώνας καὶ ἔσται τοῦ ἐλέους σου, Κύριε, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ». Ὡστε κατὰ τὴν εὐχὴν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ ἐπιτυχία τῶν ἔργων τοῦ ὕλικου καὶ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἐκδήλωσις τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

πωση. Καί διαδόθηκε τότε, πώς τούς διευκόλυνε κάποιος δερβίσης, πού έμεσίτεπε στους Τουρκαλβανούς φύλακές τους, κι' έκάνανε — μέ τὸ ἀζημίωτον έννοείται — στραβά μάτια.

Οί δερβίσηδες τήν έποχὴν εκείνη κατείχανε τὸ κτίριο πού εἶναι γνωστὸ μέ τήν ὀνομασία 'Αέρηδες, τὸ παλιὸ δηλαδὴ ὕδραυλικὸν ὠρολόγιό τοῦ 'Ανδρονίκου Κυρρήστου. 'Εκεῖ, φορώντας τὰ φανταχτερά πράσινα φορέματά τους καὶ τὰ κάτασπρα πλατεῖά τους σαρίκια χόρευαν, μέ ζουρνάδες καὶ μέ ντέφια, γύρω ἀπὸ τὸν ἀρχηγό τους, καὶ παράσταιναν, μέ τὸ χορό τους, τὸ ἡλιακὸ σύστημα. Οἱ δερβίσηδες αὐτοὶ ἦτανε καλοκάγαθοι ἄνθρωποι, κι' ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀξιοματούχους κι' ἀπὸ τὸν ὄχλο, δὲν ἐδείχνανε μῖσος καὶ ἔχθρα ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. 'Αντίθετα μάλιστα, μέ τὰ γιατροσόφια τους καὶ μέ τὰ διάφορα βότανα πού κατείχανε, τοὺς ἐγιάτρευαν· καὶ μαζί μέ τοὺς Καπουτσίνους μοναχοὺς πού ἔμειναν τότε σ' ἓνα μοναστήρι κοντὰ στοὺς Φανάρι τοῦ Διογένη (μνημεῖο τοῦ Λυσικράτους), ἦτανε οἱ ἀναγνωρισμένοι γιατροὶ τοῦ καιροῦ εκείνου. Λένε λοιπόν, πὼς κάποιος ἀπὸ τοὺς δερβίσηδες αὐτοὺς, πού ἐπισκέφθηκε σὰν γιατρὸς ἓναν ἀπὸ τοὺς δημογέροντες πού παρᾶσταινε τὸν ἄρρωστο, τοὺς ἐπρομήθευσε τὸ σχοινὶ μέ τὸ ὁποῖο δραπέτευσαν. Διηγοῦνται ἀκόμη, πὼς τήν στιγμή πού γλυστρώντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τὸ σφιχτοδεμένο στοὺς παραθύρι πατούσανε τὸ χῶμα, εἶδανε, μέ τρόπο, μιὰν 'Αραπίνα, πού καθόντανε κάτω ἀπὸ τὴν ἀστροφεγγιά στοὺς κατώφλι ἑνὸς μικροῦ σπιτιοῦ πού ἦτανε ἀπέναντι, κι' ἐκοκκάλωσαν κυριολεκτικῶς. Κολλήσανε λοιπόν σύρριζα στοὺς τοῖχο τοῦ κολακιοῦ, κρατώντας τὴν ἀνάσα τους καὶ παρακαλώντας τὸν Θεὸ ν'ἀμπη μέσα. Τοὺς εἶχε πάρει ὁμως τὸ μάτι τῆς γρηᾶς 'Αραπίνας καὶ τοὺς εἶπε: — «Μὴ φοβώσαστε ἀπὸ μένα... Κι' ἐγὼ σκλάβάβα εἶμαι σὰν κι' ἐσᾶς... 'Αιντέστε στοὺς καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα...».

*

Σχετικὰ μέ τὶς λεπτομέρειες τῆς δραπέτευσης αὐτῆς ὁ Καμπούρογλου ἀναφέρει τὸ ἐξῆς χρονικόν:

«'Απ' τὸ κονάκι πού τοὺς εἶχανε φυλακισμένους τράβηξαν κατὰ τὸ Μπούρτζι, καὶ πήδηξαν κοντὰ ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Μαντραβίλη. 'Απὸ ἐκεῖ πήρασαν τὸν ἀλήφορο καὶ ἀπὸ βράχο σὲ βράχο ἔφθασαν στοὺς 'Αἰ-Δημήτρη τὸν Λουμπαρδιάρη. Κι' ἀφοῦ τὸν προσκύνησαν, πήρασαν τὸν κατήφορο κι' ἔπιασαν τὸν κάμπο, κι' ἀπὸ τὸν 'Ανάλατο πέρασαν στοὺς τρεῖς Πύργους (τὸ Παλιὸ Φάληρο). Κι' ἀπὸ κεῖ —θάλασσα θάλασσα Πικροδάφνη Καλαμάκι — φθάσανε στοὺς 'Αγιο Κοσμᾶ, ὅπου πρόφθασαν καὶ μπῆκαν σ' ἓνα Αἰγινῆτικο καίκι. Καὶ μόλις ἔκανε πανιά, νάσου κι' ἀκοῦνε ποδοβολητὰ καὶ ντουφεκιές

καί βλέπουν Τούρκους βαβαλλάρεους ιἀρχωνται [ἀστραπή. Εἶχε πιά ξημερώσει καλά. Τούς κατόλαβαν πὼς βρισκόνταιε στοὸ καράβι κι' ἀρχισαν τὸ ντουφεκίδι. Μὰ τὸ βόλια ἐπεφταν στὴ θάλασσα...».

*

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Καπουτσίνοὺς μοιαχοὺς πὲν ἀναφέραμε παραπάνω, αὐτοὶ τότε ἦτανε κοσμαγάπητοι. Γιατὶ καὶ προσηλυτισμὸ δὲν ἔκαναν, καὶ τ' ἀρχαῖα ἀγαποῦσανε πολὺ, μὰ καὶ συντρέχαιε τὸν πληθυσμὸ, μὲ τίς πολὺτιμες γιώσεις πὲν εἶχαιε σὰν γιατροί. Ἦτανε δὲ ἐξαιρετικὰ πολιτισμένοι καὶ προοδευτικοί. Καὶ ἡ παράδοσις ἀναφέρει, πὼς ἡ ντομάτα πρωτοκαλλιεργήθηκε ἀπὸ τοὺς προοδευτικοὺς αὐτοὺς μοιαχοὺς στὸν ὠραῖο κήπο τῆς Μονῆς τους, κοντὰ εἰς τὸ Φανάρι τοῦ Διογένους. Ἀπὸ ἐκεῖ, παίριοντασ σπὸρο τῆς, τὴν ἐκαλλιεργήσανε στὸν περίφημο κήπό τους κοντὰ στὰ Πατήσια οἱ Γασπαραῖοι πὲν αὐτοὶ πρωτοκαλλιεργήσανε, ὅπως ἀναφέρεται, καὶ τοὺς μενεξέδες.

Περίφημος καὶ ξακουστὸς εἶχε γίνει ὁ Καπουτσίνοσ πάτερ Λουδοβίκος, πὲν πρὶν νὰ γίνῃ μοιαχὸς ἦταιε συνταγματάρχης τοῦ ἵππικοῦ, καὶ ἦτανε γνωστὸς ὡς ὁ Καπετὰν-Καλόγηροσ γιατί μονάχα αὐτὸσ κατάρθρωσε νὰ δαμάσῃ καὶ νὰ καθαλλικέψῃ εἶνα ἀγριώτατο καὶ νι' αὐτὸ ἀπληροῖαστο ἄτι, πὲν εἶχε χαρίσει ὁ παιοῦσ τῆς Καρύστου στοὸ Βοεβόδα τῶν Ἀθηῶν.

Ἄλλοσ κοσμαγάπητοσ Καπουτσίνοσ ἦτανε ὁ πάτερ Οὐρβανόσ, πὲν κυριολεκτικῶσ ἐφρύαξε καὶ καταριώντανε τὸν Ἐλνιν γιὰ τὴν ληστεία πὲν ἔκανε τῶν ἀρχαῖων ἀριστουργημάτων μεσ. Ἐνασ ἄλλοσ πάλιν Καπουτσίνοσ, ὁ πάτερ Φραγκίσκοσ πρωτάνοιξε σχολεῖο κι' ἐδίδασκε ξένεσ γλωσσοεσ στοὺσ νέουσ τῶν Ἀθηῶν καὶ εἶχε καταπλήξει τὴν ἐποχὴ του μὲ μιὰ κούκλα πὲν εἶχε φέρει καὶ πὲν ὅταν τὴν ἐπλαγιάζανε ἔκλεινε τὰ μάτια τῆσ...

*

Καὶ γιὰ νὰ ξανογυρίωμε στοὸ Μενδρεσέ, πὲν ὑψώνει ὡσ τώρα τὸ θόλο του κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη καὶ πὲν ὁ σεβάσμιοσ Ἰσκιόσ τῆς ἐξαϋλώνει ὄλον τὸν περίγυρα γῶρο, ἦτανε τότε τὸ κέντρο τῆς Τουρκοκρατούμενης Ἀθήνασ. Καὶ εἶναι εἶνα ἀπομεινάρι τῶν παλαιῶν Ἀθηῶν, πὲν ἀποπνέει ὄλη τὴ γλυκεῖα μελαγχολία τῆς περασμένης ζωῆσ.

12. ΠΑΡΑΛΥΤΙΚΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

*«Τέκνον, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου»
(Μαρκ. β', 1-12).*

Ἐὰν ἦταν μεγάλη ἡ ἀλήθεια τὴν ὁποίαν οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι διαλαλοῦσαν δημοσίᾳ γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν πίστι τῶν λαϊκῶν μαζῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅτι δηλ. οὐδεὶς τῶν Ἀρχόντων ἐπίστευσε τότε σ' Αὐτόν, ὅμως ἡ λαϊκὴ ψυχὴ εἶχεν ἠλεκτρισθῆ ἀπὸ τὴν ἠθικὴ τοῦ ἀκτινοβολία, εἶχε ζεσταθῆ ἀπὸ τὰ πυρακτωμένα του λόγια, εἶχε καταπλαγῆ ἀπὸ τὰ θαύματα ποῦ ἔφερναν ἔκτυπον τὴν σφραγιδα τῆς θεϊκῆς παρουσίας. Ἀπουσίαζε ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου ἡ μετὰξὺ λόγων καὶ ἔργων ἀντίθεσις καὶ, συνεπῶς, ἡ ἀντινομία. Ἐλεειπε τὸ στοιχεῖο τῆς ἰδιοτελείας. Πουθενὰ δὲν διέκρινε κανεὶς ἀνθρώπινη ἀτέλεια. Αὐτὴ ἡ ἁρμονία στὸ πρόσωπο καὶ στὴν δρᾶσι τοῦ Κυρίου μας, χωρὶς τὴν ἐλαχιστοτάτη κύμανσι, προσέδιδε τὴν αἴγλη τῆς Προσωπικότητος ποῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν ἐνεφανίσθη στὴν Ἱστορίᾳ, οὔτε καὶ μετὰξὺ τῶν μεγαλειτέρων Προφητῶν. Ἡ θεϊκὴ αὐτὴ αἴγλη μέσα στὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ἐκεῖνα σκοτάδια τῆς ξηρᾶς τυπολατρείας τοῦ Νόμου καὶ τῆς εἰδωλολατρικῆς, κατὰ Χρυσόστομον, ματίας, ὑπῆρξεν ὁ ἰσχυρὸς μαγνήτης τῆς προσελκύσεως τῶν μαζῶν στὴ νέαν πίστιν. Καὶ εἶναι καταπληκτικὸ, ὅχι τὸ πὼς ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς Λόγος παρουσίαζε τὴ θεία ἁρμονία, γιὰτὶ τοῦτο εἶναι φυσικώτατο, λόγῳ τῆς ἀπολύτου τελειότητος, ἀλλὰ τὸ πὼς τὸ πῦρ τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διετήρησε τὴν ἀνθρώπινη φύσι ἀφλεκτὴ καὶ τὴ συνήνωσε μετὰ τῆς θείας φύσεως ἀσυγχύτως. Τοῦτο ἀπομένει στὴν περιοχὴ τῆς πίστεως, ἓνα ἀπὸ τὰ συγκλονιστικὰ μυστήρια πρὸ τῶν ὁποίων γονατίζουν εὐλαβικὰ οἱ ταπεινοὶ σοφοί.

Ἄλλὰ καὶ ἡ θαυματουργικὴ δύναμις τοῦ Κυρίου ἐκδηλουμένη κατὰ λόγον σκοπιμότητος δὲν ἦταν παρὰ συνέχεια θαύματος μετὰ συνεκτικὸν δεσμό. Γιὰτὶ θαῦμα εἶναι ἡ ἀσύλληπτη ἁρμονία στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, θαῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἤρνοῦντο οὔτε ἡ σφοδρότεροι πολέμοι τῆς ἀρετῆς, οἱ λυσσῶντες κύνες, ἐκεῖνοι ποῦ ὑφίσταντο σεληνιασμὸν πρὸ τῆς ἐκτυφλωτικῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Ἰησοῦ. Ἐὰν ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ θεϊκά του λόγια ἐπέφεραν μεταβολὰς στὰς ἐπιδεκτικὰς καρδίας κατ' ἄρρητον, γιὰ τὴν ἀνθρώπινη γλῶσσα, τρόπον, καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸ θαῦμα ποῦ προσπίπτει ἀμέσως στὰ αἰσθητήριά μας, ὅπως ἡ θεραπεία τυ-

φλών, λεπρών, παραλυτικῶν, δαιμονιζομένων, περιέκλειε κι' αὐτὸ μέσα του τὴν ἴδια σκοπιμότητα: Ἐβοήθει τοὺς παχυλοτέρους καὶ τραχυτέρους στὸ χαρακτήρα νὰ πιστεύσουν γιὰ νὰ σωθοῦν. Καὶ τοῦτο εἶναι φανερό. Μιὰ σωματικὴ θεραπεία εἶχε τὸν τύπο τῆς προσωρινότητας, ἐφ' ὅσον ἀργὰ ἢ γρήγορα, ἢ ἐπὶ γῆς σωματικὴ ζωὴ τερματίζεται καὶ τὸ ἐκ τοῦ θαύματος κέρδος δὲν εἶχε μονιμότητα, ἢ δὲ ψυχὴ θὰ παρέμενε ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς φορτωμένη βαρῦτητα μὲ τὸ ἁμαρτωλό της ὑλικό. Τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ στὸν τομέα τῶν σωματικῶν θεραπειῶν, δὲν ἐκλείναν μέσα τους τὸ κίνητρον τοῦ ἐντυπωσιασμοῦ καὶ τῆς καταπλήξεως τῶν μαζῶν. Ἄλλὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ ἐγωΐσμοῦ, τὴν πρόκλησι ὠφελίμου θρησκευτικοῦ δέους, τὴ δημιουργία ψυχικοῦ κλίματος κατανοήσεως τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, ἢ ὁποία δὲν ἤμπορεῖ νὰ βρισκεται στὴ ζώνη τῶν ἐρωτηματικῶν καὶ τῆς ἀρνήσεως. Ἄνῃκει στὸ Θεό, καὶ στὸ Θεὸ πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ μὲ τὴν ἡθικὴ ἐνότητα τοῦ «Ἐγὼ» τὸ ὁποῖον διασπᾶ ἢ ἁμαρτία.

Ἀκριβῶς τὸ τριπλοῦν αὐτὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἰησοῦ στὴν ἐκφρασί του πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, εἴλκυε, συνεκίνει, ἐκλόνιζε τὸ παλαιὸ καθεστῶς γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὸ νέο ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ πέρασμά του συνῆγειρε τὰ πλήθη, προκαλοῦσε ἀφάνταστο συρροὴ πλήθους καὶ καταργοῦσε τὸ νόμο τοῦ ἀδιαχωρήτου: «Ὅτε ἠκούσθη «ὅτι εἰς οἶκον ἐστί, εὐθέως συνῆχθησαν πολλοὶ ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν» (Μαρκ. β', 2). Ὑπῆρξαν τερατολόγοι ἀπατεῶνες διὰ μέσου τῶν οἰκειῶν, δημεγέρται, ἐντυπωσιασταί, ὑποδουλισταί τῆς νοσηρᾶς περιεργείας τοῦ πλήθους. Μηχανικὰ μέσα καὶ ψυχολογικὴ ἐκμετάλλευσις μιᾶς παροδικῆς ψυχώσεως μὲ τέρμα τὸν γέλωτα ἢ τὴν ἀγανάκτησι. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν ἤλθε νὰ κεντήσῃ τὴν ἀρρωστημένη περιέργεια καὶ νὰ ἐπιβληθῇ. Ὑπῆρξεν ζωντανὸς ὁ ἐλεγχος ἐπάνω στὸ σκοτάδι. Ἡ ὑγεία, δίπλα στὴν ἀσθένεια. Ἡ ἐλευθερία, ἔναντι τῆς δουλείας. Ὁ Θεὸς ποῦ «ἐπὶ γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη» γιὰ ν' ἀπαγκιστρώσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ πλάσματός του ἀπὸ τὰ νύχια τῶν παθῶν τὰ ὁποῖα εἶχαν δημιουργήσῃ κατάστασι. Κι' αὐτὰ μὲν, ὡς πρὸς τὴν ἔλξι τοῦ Ἰησοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασι τῶν λόγων του ἐπὶ μιᾶς εὐγενοῦς μερίδος τοῦ λαοῦ, ἀρκεῖ ν' ἀναφερθῇ ὅτι οἱ πιστεύοντες μετήγγιζαν τὴν πίστι τους καὶ στίς καρδιᾶς τῶν ἄλλων ἀρκοῦσε μιὰ Σαμαρεῖτις νὰ συνεγείρῃ ὀλόκληρη πόλι, καὶ οἱ σημερινοὶ τέσσαρες νὰ προαπαρασκευάσσουν τὸν «αἰρόμενον» τους ψυχικά, γιὰ νὰ δεχθῇ τὴν ἐπίδρασι τῆς χάριτος καὶ ν' ἀπολάβῃ τῆς διπλῆς ὑγείας. Ἡ πίστις κάνει τοὺς ἀνθρώπους οἰκειοὺς μὲ τὸ Θεὸ γιὰ τὴν καλλιέργει τὴν πνευματικότητα, ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν παρασιτικὸ φόρτο τῶν σαρκικῶν

ἐπιθυμιῶν, ἀσκεῖ καὶ ἰσχυροποιεῖ τὴν βούλησι καὶ μορφοποιεῖ
χαρακτῆρα κάτω ἀπὸ τὸ σφυροκόπημα ἐνὸς σκληροῦ ἀγῶνος, μὲ
τὴν ξεχωριστὴ εὐλογία τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς θυσίας ὑπὲρ
τοῦ ἀδελφοῦ: «Καὶ ἔρχονται παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ
τεσσάρων», τονίζει τὸ Ἱερὸ κείμενον, «καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγ-
γίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν (ὁ
Ἰησοῦς), καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτι-
κὸς ἔκειτο» (β', 4). Ἡ πίστις ἐνοποιεῖ τίς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων
ὅταν εἶναι κοινὸν ἀπόκτημα, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἡλικία, αἱματική
συγγένεια ἢ τοπικὴ ἀπόστασις τοὺς χωρίζει. Ἡ πίστις πρὸς τὸν
Χριστὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Λυτρωτῆν, ἀπομονώνει κάθε ἀρνητικὸν
καὶ ἀσυγγενὲς στοιχεῖο, καὶ μπολιάζει τὴν ψυχὴ μὲ τὸ πνεῦμα
τῆς καθολικῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία δὲν γνωρίζει φυσικὰ καὶ κοινωνι-
κὰ ἐμπόδια, παρὰ μονάχα θυσίαν ὅπως αὐτὴ ἐδιδάχθη ἐπὶ τοῦ Σταυ-
ροῦ. Οἱ τέσσαρες πού μὲ ἰδρωκόπησιν ἔφεραν τὸν παραλυτικὸν
συνάνθρωπόν τους πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἔδειξαν παροιμιώδη
πίστι, ἄκαμπτον ἀποφασιστικότητα, εἰλικρινὲς καὶ ἀνιδιοτελεῖς
ἐνδιαφέρον, πρᾶγμα πού φανερώνει ὅτι ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν,
τὸν ἐγνώρισαν ὡς Θεὸν τους καὶ ἐζήτησαν τὸ ἔλεός του ὑπὲρ τοῦ
πάσχοντος. Ἡ πίστις συνειδητοποιεῖ μιὰ καλὴ πρᾶξι σὰν καθῆκον,
καὶ τὸ καθῆκον εἶναι φωνὴ τῆς συνειδήσεως μὲ ἠθικὴν εὐαίσθησι-
α. Οἱ ἄπιστοι, οἱ ὕλισται, οἱ δογματικῶς πεπλανημένοι, τὰ θρέμματα
καὶ τ' ἀναστήματα τῆς παχυλῆς ἀγνοίας, εἶναι καὶ θὰ μένουν πάντα
στεῖρα, ἄγονα, ἀνωφελῆ, ἂν ὄχι βλαπτικά, γιατί στεροῦνται τῆς
πνευματικότητος πού δίνει μιὰ καρπογόνου ζωντάνια στὸν ψυχικὸ
μας δυναμισμό καὶ ἀξιοποιεῖ τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ κεφάλαια πού
μας ἔδωσεν ὁ Θεός. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ φράσις τοῦ εὐαγγελίου
«καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον», ἀφοῦ ξεσκέπασαν γιὰ
τὴν περίστασι τὸ σπίτι. «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι πιστός, ἔχη
τὴ θέλησί του ἐνισχυμένη, τότε καὶ τὰ ἐμπόδια παραμερίζει προ-
κειμένου νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ἀγιασμένο νόμο τοῦ καθήκοντος. Ἡ
δύναμις τῆς ψυχῆς ἔχει ἀφαντάστου ἐκτάσεως ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ
ἀποτελέσματα. Ὅταν δὲν εἶναι τυφλὴ καὶ ἐνστικτώδης, κλείνει
τὴν ἀγαθότητα τῶν ἐλατηρίων τῆς πράξεως, παρουσιάζει τὴν εὐγέν-
εια τοῦ ἥθους, ἐμφανίζει δημοσίᾳ τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ βάθος τοῦ
ἐνδιαφέροντος ἐνὸς πιστοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ, χωρὶς ν' ἀποβλέπῃ
σὲ καμμίαν ἄλλη ἀμοιβή, παρὰ στὸ γλυκὸ χαμόγελο τῆς συνειδή-
σεώς του. Καὶ τοῦ εἶναι ἀρετό. Ὑπάρχει ἀμοιβὴ τῆς ἀρετῆς,
καὶ ἀμοιβὴ τῆς ντροπῆς: ὅπως ὑπάρχει δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ δόξα τῶν
ἀνθρώπων. Ἡ προτίμησις τοποθετεῖ τὸν καθένα μας ἀνάλογα μὲ
τὸ ἀντικείμενον πού ἀγκάλιασε ἢ συνείδησί μας μέσα στὸ κοινωνι-
κὸ Σύνολον. Καὶ δείχνει τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ στάθμη τῶν

μελῶν μιᾶς Κοινωνίας τὸ ποσοστὸ μιᾶς ἐκάστης κατηγορίας ἢ ὁποῖα προτιμᾷ τὴν ἀμοιβὴ τῆς ἀρετῆς ἢ τὰ ταπεινὰ κέρδη τῆς ντροπῆς. Ἀλλοίμονον δὲ στίς Κοινωνίες ἐκεῖνες ποὺ θὰ κυριαρχῆσάν σύστημα ζωῆς ὁ ὠφελιμῖσμός χωρὶς τὸ ἀντίβαρο τῶν ἀνθρώπων τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς θυσίας. Ἡ ἀρετὴ θὰ κοιμῶταν καὶ σάν κοινωνικὴ ἐκδήλωσις τοῦ συμπαθητικοῦ συναισθήματος, καὶ ὁ πολιτισμὸς θὰ παρουσίαζε φαινόμενο σκληροῦ καὶ ἀπρεποῦς ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἀνθρώπων τοῦ συμφέροντος μὲ ἐπικράτησι τῶν δυνατῶν εἰς βᾶρος τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀναξιοπαθῶν. Ἡ πίστις σάν κίνητρο καὶ τῶν κοινωνικῆς σημασίας πράξεων εἶναι εὐλογημένη δύναμις καὶ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ πλησίον. «Ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ τέκνον, ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Τὸ πυράκτωμα τῆς καρδίας τῶν «τεσσάρων» ἀπὸ τὴν φωτιὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἦτο καὶ διάπυρος προσευχὴ των ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦς, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ὁ πάσχων δὲν ἀπωθοῦσε τὸ μέσον τῆς θεραπείας του, ἀλλὰ σιωπηρῶς συγκατετίθετο. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι δραστικὴ ἐκεῖ ποὺ ἡ ἐλευθερία κρατεῖ τὰ δικαιώματά της ὡς πειθαρχημένη δύναμις κάτω ἀπὸ τὸν νόμο τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ πίστις εἶναι μιὰ βαθειὰ ἐπιπλήκσις πρὸς τὸν Θεόν, καὶ προσελκύει ἀμέσως τὸ ἐνδιαφέρον του, ὅπως τονίζει ὁ θεῖος Ἰάκωβος: «Εὐχέσθε ὑπὲρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη» (ε', 16).

Ἡ ἐνεργὸς ἱερὴ παράκλησις τῶν «τεσσάρων» ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦς, ἐπέφερον ἄμεσα τ' ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας: «Τέκνον, ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ παραλυτικοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀναγκαῖα προϋπόθεσις τῆς ἀπαλλαγῆς του ἀπὸ τὴν παράλυσιν. Αἰτία τῆς φοβερᾶς του ἀσθενείας ἦσαν τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα τὰ ὁποῖα καταστρέφουν ἀφ' ἑνὸς τοὺς πνευματικούς δεσμούς μας μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν φυσιολογικὴ λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἠθικὴ ἀσθένεια μὲ φθοροποιὸν ἐπίδρασι ἐπὶ τοῦ σώματος, ὅταν μάλιστα εἶναι θανάσιμη, ὅπως εἶναι ἡ πολυκέφαλος ἀσωτία, ποὺ ἐκληροδότησε καὶ στοὺς ἐπιγόνους ἀκόμη τὴν προγονικὴ κατάρρα, ὅπως πιστοποιεῖται καὶ ἰατρικῶς. Σωματικὲς καὶ πνευματικὲς ἀναπηρίες ὀφείλονται κατὰ μέγιστο ποσοστὸ στὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα ποὺ προκαλοῦν ἀναταραχὴ στὴν κανονικὴν πορείαν τῆς ψυχοσωματικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐπιγόνων του, μέχρι καὶ τῆς τετάρτης γενεᾶς (Ἐξὸδ. κ', 5). Καὶ ἐρμηνεύεται, ὡς ἐκ τούτου, τὸ γιὰτὶ ὁ Κύριος, ὡς ἐξουσίαν ἔχων (Ματθ. ζ', 29), ἀπήλειψε τοὺς ἀποχρῶντας λόγους τῆς παραλύσεως τοῦ σημερινοῦ ἀσθενοῦς, μὲ τὴν παρασχεθεῖσαν συγγνώμη. «Τέκνον, ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Καὶ σημαίνει ἡ φράσις αὐτὴ ψυχικὴ μεταβολὴ τοῦ παραλυτικοῦ,

ἀποκαλύπτει συναίσθησι και μετάνοια για ὅσα ἀπρεπῆ διέπραξε, ὁμολογία, ἀλλὰ και σταθερὴ ἀπόφασι στροφῆς πρὸς τὴν σώζουσαν ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ. "Ὁσω κι' ἂν ἡ ἀμαρτία ὤργωσε ψυχосωματικὰ τὸν ἄνθρωπον, ἡ δραστηκότης τῆς θείας χάριτος εἶναι ἀπόλυτα θεραπευτικὴ και ἀνανεωτικὴ τοῦ πληγέντος ὀργανισμοῦ. "Ὅταν ὁμιλοῦν οἱ πληγωμένους καρδιές τῶν ἀνθρώπων που πιστεύουν στὸν Χριστὸ σὰν γιατρὸ τῶν ψυχῶν και τῶν σωμάτων, τότε ἀπαντᾷ ὁ Οὐρανός: «Τέκνον, ἀφῶνται σοι αἱ ἀμαρτίαι σου». Και τονίζεται ἰδιαιτέρως τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο τῆς εὐθύνης τοῦ παραλυτικοῦ, ἀφοῦ δὲν ἔπασχεν ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτιῶν τῶν προγόνων του: «Ἀφῶνται σοι αἱ ἀμαρτίαι σου». Και ἀφῆθησαν, και ἐθεραπεύθη πρωτίστως ἡ παράλυτη ψυχὴ. Τὸ θερμὸ δάκρυ μετανοίας και εὐγνωμοσύνης συνεκίνησε τοὺς πολλοὺς και ἐξηρέθισε τοὺς ὀλίγους ὑποκριτὰς που «διελογίζοντο εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τί οὕτω λαλεῖ βλασφημίας», και διηρωτῶντο: «τίς δύναται ἀφιέναι ἀμαρτίας εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός». Και ὅμως! "Ἄν' ἡ συννεφία τῶν παθῶν δὲν ἐσκέπαζε τὰ ψυχικὰ τους μάτια, ἂν ἦσαν γνήσιοι ἐρμηνευταὶ τῶν προφητειῶν που ἀνεφέροντο στὴν θεανδρικὴ φύσιν τοῦ Κυρίου, ἂν τὸν ἐπλησίαζαν με ταπεινότητα, θ' ἀντελαμβάνοντο ἀμέσως τὸ Μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οικονομίας, θὰ ἐλούζοντο και αὐτοὶ μέσα στὸ φῶς τῆς γενικῆς χαρᾶς. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως δηλώνει τὴν ἐξουσιαστικὴν του δύναμι και τὴν πίστι νὰ δικαιοῦται, και τὴν ἐλπίδα νὰ κρατῶν. «Και λέγει τῷ παραλυτικῷ: σοι λέγω, ἄρον τὸν κράββατόν σου και ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Και ἠγέρθη εὐθέως και ἄρας τὸν κράββατον αὐτοῦ ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας και δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν». Ἡ ἀνωτερότης, ἡ ὑπεροχὴ, κλείνει πάντοτε τὸ μυστικὸν τῆς ἰσχύος και ἐπιβάλλει τὸ σεβασμὸ και ὅταν ἡ κηκία τῶν ἀνθρώπων φλυαρῇ. Ἡ ἀρετὴ φανερώνεται και ἡ σωτηρία μας εἶναι βεβαία ὅταν ἡ ψυχὴ πλησιάσῃ τὸν Θεὸν της και ἐπανευρίσκη τὸν καλὸν ἑαυτὸ της, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ φυσικὴ της κατάστασις: ἡ ἠθικὴ ὠραιότης και ὑγεία της: και αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται και ν' ἀσφαλιζεται ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθὸ, ὅσω ἔχουμε τὰ μάτια μας ἀνοιχτά. Και τὰ ὑλικά μας ἀγαθὰ εἶναι ἀπικραίτητα γιατί, εἶδαμε κι' ἄλλοῦ, εἴμεθα ζωντανὸς ὀργανισμὸς, και ἡ ὑγεία μας πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ πλούτη, ὅπως τονίζει ἡ Γραφή: «Κρείσσων πτωχὸς ὑγιῆς και ἰσχύων τῇ ἕξει ἢ πλούσιος μεμαστίγωνμένος εἰς σῶμα αὐτοῦ. Ὑγεία και εὐεξία βέλτιον παντὸς χρυσοῦ» (Σ. Σειρ. κθ', 14). Ὑπεράνω πάντων ὅμως κεῖται ἡ ὠραιότης τῆς ψυχῆς, ἡ ἀρτιότης της. Γιατί ὁ παράλυτος δὲν ἀπέκτησε τὸ στοιχεῖο τῆς σωματικῆς ἀθανασίας σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, με τὴν θεραπεία τῆς παραλύσεώς του, οὔτε και τὴν ἀπόλυτον εὐτυ-

χία ἐδῶ. Ἐπειτα ἀπὸ μιᾶ πολυχρόνιο, ὀδυνηρὰ ἀρρώστεια φυσικὴν εἶναι ἢ εὐεξία νὰ τοῦδῳσε χαρούμενο ψυχικὸ τόνο σὰν ἀντίθεσι, μὲ τὴν πρώτη του κατάστασι. Ὅμως δὲν ἔμεινε αἰῶνια ἐδῶ στὴ γῆ. Πέρασαν τὰ χρόνια, γέρασε, ἔζησε μὲ τίς ἀναμνήσεις τῶν περασμένων τῆς ζωῆς, καὶ μιὰ ἡμέρα ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του. Δὲν βρέθηκαν οὔτε συγγενεῖς, οὔτε φίλοι, οὔτε γνωστοὶ του, ὅπως οἱ τέσσαρες νὰ ἐπικαλεσθοῦν καὶ πάλι τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ θαῦμα τῆς νεκραναστάσεως. Στὴν οὐσία εἶτε γερός σωματικὰ εἶναι κανεῖς, εἶτε ἄρρωστος, ἔχει μετρημένο χρονικὸ ὄριο παραμονῆς του ἐδῶ στὴ γῆ, ὀρισμένην χρονικῆς διαρκείας ἄδεια. Γι' αὐτὸ τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους περισσότερο συνεκίνησε ἢ θεραπεία τῆς ψυχικῆς παραλύσεως τοῦ σημερινοῦ ἀρρώστου, παρὰ τῆς σωματικῆς. Αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ: «τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου» μὲ τὸ στοργικὸν τρόπο καὶ τὴ γλυκύτητα ποὺ ἐλέγχθησαν, ἀλλὰ καὶ κυρίως μὲ τὸ περιεχόμενό τους, εἶναι συντριπτικὰ τόσο γιὰ τὸν παραστρατημένο παράλυτο, ὅσο καὶ γιὰ ὅλους μας γενικά. Τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἐνδιαφέρον συγκεντρώνεται περισσότερο γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ψυχικῶς παραλύτου. Ὁ σωματικῶς παράλυτος μπορεῖ νὰ εἶναι δυνατὰ θρησκός, εὐλαβικός, μελετητῆς τῶν Γραφῶν. Μπορεῖ στὸν πόνο του, στὴν ἀρρώστεια του, ν' ἀποκτήσῃ ἀρετὲς ποὺ ἴσως νὰ μὴ τίς εἶχε ἂν ἦταν σωματικὰ ὑγιής. Ἐπειτα ἢ ἀρρώστεια δὲν εἶναι, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἡθικὸ παράπτωμα, δὲν στοιχειοθετεῖ προσωπικὴν εὐθύνην καὶ ἐπομένως δὲν ὀδηγεῖ στὴν κόλασι. Ἐνῶ ἢ ψυχικὴ ἀρρώστεια καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀπομακρύνει καὶ σωματικῶς μπορεῖ νὰ τσακίσῃ τὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μεγαλεῖτερο καὶ καταπληκτικώτερο θαῦμα, ὅπως πολλὰς φορὲς τονίζεται, εἶναι τὸ νὰ γερέψῃ καλὰ ἕνας ψυχικὰ σακατεμένος ὀργανισμὸς καὶ νὰ κάμῃ ὀλοκληρωτικὴν στροφὴν πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ τὴν ἀρετὴν του. Αὐτὸ φοβεῖται ὁ Σατανᾶς, αὐτὸ φοβοῦν οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἐλέγχονται ὅταν στὴ μέση τους ὑπάρχη ἢ ἀρετὴ. Βεβαίως καὶ στίς ἡμέρας μας ὑπάρχουν πολλοὶ ποὺ ζητοῦν νάχρουν φορτωθῆ αἰῶνια τὸ σαρκίον τους ἐδῶ μόνον καὶ μόνον νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν σὰν ἕνα μέσον πορισμοῦ ταπεινῶν τέρψεων. Καὶ δὲν ταρασσονται τόσο γιὰ τὴν ψυχικὴν ἀρρώστειαν ὅσο γιὰ τὴ σωματικὴν. Πολλοὶ μάλιστα μελαγχολοῦν καὶ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν γηρατειῶν ποὺ ἀχρηστεύουν τὰ ὄργανα τῶν αἰσθησιακῶν ἡδονῶν. Κι' εἶναι δικό τους τὸ τραγοῦδι «νάταν τὰ νειᾶτα δυὸ φορές, τὰ γήρατα καμμία». Κι' ἔχει τοῦτο ἀρετὸ ψυχολογικὸ βάθος, γιὰτὶ ἐρμηνεύει τὴ φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς τους. Ὅμως ὅταν ρωτήσῃς ἕναν πνευματικὸν ἄνθρωπο ποὺ ζῆ τὸ αἰῶνιο παρόν, θέλει μὲν τὴ σωματικὴν του ὑγείαν γιὰ νὰ μὴν ἐνοχλῆ τοὺς δικούς του καὶ γιὰ νὰ ἐκτελῆ τὸ καθῆκόν του, ὅπως τὸ ἔτα-

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ

7. Εἰς τὸ ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου.

Ἀφοῦ πέρασαν ἕξι μέρες πῆρε μαζί Του ὁ Κύριος τοὺς τρεῖς κορυφαίους ἀπ' τοὺς μαθητάς Του, τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη καὶ ἀνέβηκε στὸ Θαβώριο ὄρος. Ἐκεῖ ἐπάνω—κατὰ τὴν ὥρα ποὺ προσευχόταν, ὅπως ὁ Λουκάς ἱστορεῖ (θ', 28)—μπροστὰ τοὺς τρεῖς μαθητάς ὁ Κύριος «μετεμορφώθη». «Καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς» (Ματθ. ιζ', 2).

Ξαφνικὰ παρουσιάσθηκαν κοντά Του ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἡλίας, οἱ ὅποιοι ἄρχισαν νὰ συνομιλοῦν μαζί Του. Τὸ θέαμα ἦταν ἐξαισιόσιο. Ὁ Πέτρος ζήτησε νὰ μείνουν ἐκεῖ γιὰ πάντα! Ἀλλὰ πρὶν τελειώσῃ τὴν πρότασί Του φωτεινὴ νεφέλη ἐκάλυψε τὸν Κύριο καὶ τοὺς δυὸ Προφῆτας, ἐνῶ μιὰ γλυκειὰ—δυνατὴ φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπ' αὐτὴ-τὴ νεφέλη· «Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε» (Στιχ. 5).

Οἱ μαθηταὶ καταφοβισμένοι ἀπ' τὴν ἰσχυρὴ φωνὴ ἔπεσαν κάτω μετ' τὸ πρόσωπο στὴ γῆ. Σὲ λίγο—δταν ἔλα ἔλθει στὴ φυσικὴ τοὺς τάξι—τοὺς ἐσήκωσε ὁ Κύριος μετ' τὴν παρότρυνσι «μὴ φοβεῖσθε», ἐνῶ κατεβαίνοντας ἀπ' τὸ ὄρος τὸ ἅγιο, τοὺς ἔδινε τὴν παραγγελίαν· «μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ» (Στιχ. 9).

Γιατὶ ὅμως μεταμορφώθηκε ὁ Κύριος; Ἡθέλησε νὰ δείξῃ τὴ δόξαν τῆς Θεότητός Του, ἀπ' τὴν ὁποία φυσικὰ μιὰ καὶ μόνον ἀχτίδα ἀπεκάλυψε. Θέλησε νὰ βεβαιώσῃ κατ' ἀτράνταχτο τρόπο τοὺς προκρίτους ἀπ' τοὺς μαθητάς, νὰ τοὺς στηρίξῃ στὴν πίστι τους πρὸς Αὐτόν, ὥστε νὰ παραμείνουν ἀκλόνητοι ὅταν ἀργότερα

ξεν ὁ Θεός, ὅμως δὲν πολυσκοτίζεται ἂν θ' ἀρρωστήσῃ ἢ ζήσῃ καὶ γεράσῃ, ἀφοῦ βιολογικῶς οἱ σωματικῶς φθαρτοὶ καὶ θνητοὶ ὀδεύουν πρὸς τὴν σωματικὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο. Γι' αὐτὸ δείχουν ἐπιμέλεια ἐπάνω στὰ προβλήματα τῆς ψυχῆς καὶ εἶναι διπλᾶ ὠφελημένοι. Πολλοὶ οἱ ψυχικῶς παράλυτοι στίς ἡμέρες μας. Ποιοὶ θὰ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ τέσσαρες ποὺ θὰ ὀδηγήσουν αὐτὸν τὸν παράλυτο κόσμον στὰ πόδια τοῦ Γιατροῦ γιὰ ν' ἀκούσῃ ὁ καθένας τοὺς τὸ «τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου» γιὰ νὰ θεραπευθῇ;

³ Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

θὰ τὸν ἔβλεπαν κρεμασμένο στὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ στὸ φρικτὸ Γολγοθᾶ. Καὶ θὰ ἤξευραν αὐτοὶ πὼς τὸ Πάθος εἶναι ἐκούσιο, μὲ τὴν θέλησι τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν συγκατάθεσι τοῦ Θεοῦ Πατέρα, γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἁγία Ἑλένη καὶ στὸ Θαβῶρ ἐφρόντισε κι' ἐκτίσθηκε Ναός, ὁ ὁποῖος καταστράφηκε ἀπ' τὴν βάρβαρη ἐπιδρομὴ τῶν Περσῶν. Ἐπάνω στὰ εἰρείπια του ὅμως ἐκτίσθηκε τὸ 1845 Μονὴ καὶ Ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σιωτῆρος.

8. Ὁ Ἰησοῦς στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας.

Κατεβαίνοντας στὴν κοιλάδα τοῦ ὄρους, ποῦ ἦταν οἱ ἐννέα μαθηταὶ Του καὶ πλῆθος πολὺ συγκεντρωμένο, ἐθεράπευσε ὁ Κύριος ἓνα δαιμονισμένο παιδί κι' ἔδωσε ἓνα γερὸ μάθημα κατὰ τῆς ἀπιστίας. Ὑστερα ἀνεχώρησε πρὸς τὴν Καπερναοῦμ, περιοριζόμενος στὸ δρόμο νὰ συμβουλευῆ καὶ νὰ νουθετῆ τοὺς μαθητάς Του. Στὴν πόλι παρέμεινε λίγο διάστημα, χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ καμμιά δρᾶσι, καθ' ὅσον ἡ παρουσία Του σ' αὐτὴν εἶχε ἰδιωτικὴ χροιά.

Γιὰ τὴν μεγάλη ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας, ποῦ ἦταν διαρκείας ὀκτῶ ἡμερῶν καὶ ἐωρτάζετο κατὰ τὸν Ὀκτώβριο μῆνα πρὸς ἀνάμνησι τῆς διαμονῆς τῶν Ἑβραίων στὴν ἔρημο, μετὰ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπ' τὴν Αἴγυπτο, ἐτοιμαζόταν νὰ μεταβοῦν πολλοί, ὑποχρεωτικὰ δὲ οἱ ἄνδρες (Λευτ. ις', 46). Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔδειξε πὼς θ' ἀνέβῃ γι' αὐτὴν στὰ Ἱεροσόλυμα. Πάντως τὸν ἐπλησίασαν οἱ νομιζόμενοι ἀδελφοὶ Του, δηλ. τὰ παιδιά τοῦ Ἰωσήφ ἀπ' τὴν καθ' αὐτὸ πρώτη καὶ τελευταία γυναῖκά του, πρὶν μνηστευθῆ τὴν Θεοτόκο, καὶ ἀξίωσαν ἀπ' Αὐτὸν ν' ἀνέβῃ ἐπιδεικτικὰ στὰ Ἱεροσόλυμα τότε γιὰ νὰ γίνῃ γνωστὸς σ' ὅλο τὸν κόσμον!

Ὁ Ἰησοῦς ἤξευρε πὼς αὐτοὶ δὲν τὸν πιστεύουν. Οἱ διαθέσεις τους ἀπέναντί Του ἦταν γνωστές. Γι' αὐτὸ ἄλλως τε καὶ τόσο προκλητικὰ Τοῦ ὠμίλησαν. Καὶ τοὺς ἔδωκε τὴν κατάλληλη ἀπάντησι. Σεῖς σὰν προσκυνηταί, εἶθε ἐλεύθεροι νὰ πᾶτε ὅποτεδῆποτε, γιὰτι δὲν σᾶς μισεῖ κανένας. Ἐμένα ὅμως μὲ μισεῖ ὁ πολὺς κόσμος, γιὰτι ἐλέγχω τὰ πονηρά του ἔργα. Δὲν ἔφθασε ἀκόμη ὅμως ὁ δικός μου καιρὸς γιὰ ν' ἀνέβω καὶ νὰ παρουσιασθῶ ὀλοφάνερα θριαμβευτικὰ στὰ Ἱεροσόλυμα σὰν Μεσσίας, γιὰτι αὐτὸ θὰ προκαλέσῃ τὴν σταύρωσί μου. Πηγαίνετε λοιπὸν σεῖς στὴν ἑορτὴ. Ἐγὼ οὐπὼ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπὼ πεπλήρωται.» (Ἰωάν. ζ', 8). Ὑστερα ὅμως ἀπὸ παραμο-

νή ὀλίγων ἡμερῶν στή Γαλιλαία ἤλθε σχεδόν κρυφά ἀπ' τὸν κόσμον εἰς τὸ Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν καταζητοῦσαν. Ἀνάμεσα εἰς τὸ λαὸν ὑπῆρχε διχοστασία. Ἄλλοι τὸν θεωροῦσαν καλόν, καλὰ θρόνον, ἄλλοι τὸν κακοχαρακτήριζαν ὡς πλάνον καὶ κακόν. Πάντως φανερὰ ἐδίσταζαν νὰ μιλήσουν γι' αὐτόν.

Ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ μέσον τῆς ἑορτῆς παρουσιάσθηκε εἰς τὸ Ναὸν καὶ ἄρχισε νὰ διδάσκη. Τὸν ἤκουον μὲ προσοχὴν τὰ πλήθη. Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες ἄρχισαν νὰ ψιθυρίζουν. Πῶς γνωρίζει γράμματα ἐνῶ δὲν ἐσπούδασε σὲ καμμιά ραββινικὴ σχολή; Ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπήντησε ἀμέσως πῶς ἡ διδασκαλία Του εἶναι ἀπ' τὸν Θεόν. Καὶ τοὺς ἔδειξε ἀρκετὰ μαθήματα γιὰ τὴν δικήν τους παρανομίαν καὶ ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν συνέπειαν τῆς φοβερῆς ἀπιστίας τους εἰς τὴν θεῖαν καταγωγὴν Του. Βέβαια οἱ ὅλα αὐτὰ πολλοὶ ἀπ' τὴν κατώτερον τάξιν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλ' οἱ μοχθηροὶ ἄρχοντες προσπάθησαν κατ' ἐπανάληψιν ἀπ' τὸ κακὸν τοῦ λαοῦ νὰ τὸν συλλάβουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐτόλμησε ν' ἀπλώσῃ χεῖρα νὰ τὸν πιάσῃ γιὰτὶ δὲν ἦταν ἀκόμη καιρὸς.

Τὴν τελευταία καὶ πρὶν ἐπίσημη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ Ἱερὸν πάλιν εὐρισκόμενος, ὄρθιος, μὲ φωνὴν ζωηρὰν ἐκήρυξε· «Ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω». Τὰ λόγια αὐτά, ποὺ εἶχαν σχέσιν μὲ τελετὰς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἔκαμαν μεγάλη ἐντύπωσιν εἰς τὸν λαόν. Μερικοὶ ὑπηρέτες ἀπεσταλμένοι τοῦ Μ. Συνεδρίου γιὰ νὰ τὸν συλλάβουν ἐστάθησαν καὶ ὅλη τὴν ὥραν ἤκουον προσεκτικὰ τὸ κήρυγμα. Κι' ὅταν θυμῆθησαν τὴν ἐντολὴν ποὺ ἔλαβον δὲν ἠμπόρουν νὰ τὴν ἐκτελέσουν, γιὰτὶ τὰ χέρια τους τὰ ἐνωσαν ὡς παραλυμένα. Ἔτσι γύρισαν ἀπρακτοὶ οἱ ἀρχιερεῖς-φαρισαῖοι. Ἀνήσυχτοι ἐκεῖνοι τοὺς παρετήρησαν· «διὰτὶ οὐκ ἠγάγατε αὐτόν;» Γιὰ ποῖο λόγο δὲν τὸν συνελάβετε καὶ δὲν τὸν ἐφέρατε ἐδῶ; Ἡ ἀπάντησις ἐκείνων ἦταν ἀληθινὰ ἀξιοθαύμαστη. «Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος» (Στιχ. 16).

Σάλος δημιουργήθη ἀληθινὰ εἰς τὸ Μ. Συνέδριον τότε. Ὁ Νικόδημος κάποια στιγμή κάνει τὴν ἐμφάνισίν του. Προσέξτε τοὺς λόγους. Ὁ Νόμος δὲν καταδικάζει κανένα χωρὶς ἀπολογία. Σεῖς ποὺ εἴσθε ἔτοιμοι νὰ καταδικάσετε τὸν Ἰησοῦν πρὶν τὸν ἀκούσετε, πρὶν μάθετε ἀπ' τὴν ἀπολογία του τί ἀξιοποῖνο ἔκαμε, ἀποδεικνύετε παράνομοι. Ναί, σεῖς παραβιάζετε τὸν Νόμον!

Ἡ ὄρθη καὶ δικαία αὕτη σκέψις περισσότερο τοὺς συνετάραξε. Ἡ διαφωνία ἐγένετο τόσο πολὺ μεγάλη, ποὺ κακὴν κακῶς διέλυσαν τὴν συνεδρίασιν «καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ» (Ἰω. 7', 53).

Τὸ βράδυ ἐκεῖνο ὁ Ἰησοῦς διανυκτέρευσε εἰς τὸν ὄρος τῶν Ἐλαιῶν,

τὸ ὁποῖο εὐρίσκεται ἀνατολικά καὶ πολὺ κοντὰ στὰ Ἱεροσόλυμα. Καὶ τὸ πρῶτ' ἤλθε πάλι κι' ἐδίδασκε στὸ Ναό, ὅποτε, κάποια στιγμή, ἤλθαν πάλι οἱ γραμματο-φarisαῖοι καὶ δείχνοντας μιὰ ἀξιοθρήνητη γυναῖκα, Τοῦ εἶπαν· «Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατεῖληπται ἐπ' αὐτοφάρφ μοιχευομένη· καὶ ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωϋσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν. Σὺ οὖν τί λέγεις;» (ἡ', 4-5).

Ἦταν φανερὸ πὼς ἤθελαν νὰ Τὸν παγιδεύσουν. Κι' ἐκεῖνος ἀρνήθηκε νὰ δώσῃ ἀπάντησι. Ἄλλ' ὅταν εἶδε πὼς ἐπέμεναν, τοὺς εἶπε· «ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτήν» (Στιχ. 7), ὅποτε, ἔνοχοι ὅπως ἦσαν, σηκώθηκαν ὅλοι κι' ἔφυγαν, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς, ὁ μόνος ἀναμάρτητος, τῆς εἶπε «πορεύου καὶ μηκέτι ἀμάρτανε» (Στιχ. 11).

Τὸ βράδυ, κατὰ τὴν μεγάλη φωτοχυσία τοῦ Ναοῦ, συνέχισε τὸ κήρυγμά Του. «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Στιχ. 12). Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτά, μὲ τὴν διδασκαλία Του ὁ Κύριος ἀπεκάλυπτε τὴν Μεσσιακὴ Του ιδιότητα. Ἄλλ' ἀπ' αὐτὸ προκλήθηκε μακρὰ συζήτησι μετὰξὺ Του καὶ τῶν Φarisαίων. Ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Μεσσίας. Τὸ ἀπέδειξε. Αὐτοὶ ἠγανάκτησαν γιὰ τὴν βλασφημία! Καὶ ἀπὸ ἀδυναμία νὰ τὸ ἀνασκευάσουν ἐξετράπησαν σὲ ὕβρεις, ἀλλὰ καὶ νὰ Τὸν πιάσουν ἐπεχείρησαν, πλην μάταια. Καὶ ὅταν Τὸν ἄκουσαν νὰ διαβεβαιώη πὼς «πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί», ἐπῆραν πέτρες καὶ σηκώθηκαν γιὰ νὰ Τὸν λιθοβολήσουν. Ἐκεῖνος ἔμεινε ἄμεσος ὥστε νὰ χαθῆ ἀπὸ τὰ μάτια τους καὶ περνώντας ἀνάμεσά τους ἀπαρατήρητος ἔφυγε ἀπὸ τὸν Ναὸν (βλ. Ἰωάννου κεφ. ἡ', στιχ. 12-59).

9. Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν «τυφλὸν ἐκ γενετῆς».

Τὴν ἴδια στιγμή πού οἱ συμπολιταὶ Του ξεσηκώθηκαν νὰ Τὸν λιθοβολήσουν, Ἐκεῖνος ἐνῶ—φεύγοντας ἀπὸ τὸν Ναὸ τοῦ Σολομῶντος— διασχίζει τὴν πόλι, συναντᾷ ἕνα τυφλὸ ἀπὸ γενετῆς του. Ἀμέσως σταματᾷ μπροστά του ἔτοιμος τὴν εὐεργεσία Του νὰ προσφέρῃ. Ἄλλ' ἐπακολουθεῖ στιχομυθία γιὰ τὴν συμφορὰ του μετὰξὺ τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ Κυρίου, ὁ ὅποιος βεβαιώνει πὼς «πρέπει νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἀνάμεσα στὸν ὁποῖον ἐφ' ὅσον βρίσκομαι μὲ τὴ διδασκαλία μου καὶ τὰ θαύματά μου εἶμαι τὸ μοναδικὸ Φῶς».

Κατόπιν πτύει χάμα, κάνει πηλὸ μὲ τὸν ὁποῖο χρίει τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ καὶ τοῦ λέγει-δοκιμάζοντας τὴν πίστι του—«ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ» (=ἀπεσταλμένος).

Ἡ πηγὴ, μὲ τὸ δροσερὸ καὶ γάργαρο νερὸ τῆς, τὸ ὁποῖο δὲν

ἔχει καμμιά ἱαματικὴ ἰδιότητα, καὶ ἡ κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ, βρίσκεται στοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ὅπου ἦταν κτισμένος ὁ Ναός, στὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, στὴν ὁποία ὑπάρχουν πάμπολλοι ἑβραϊκοὶ τάφοι, ἀπ' τοὺς ὁποίους δείχνονται χαρακτηριστικὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου—υἱοῦ Βαραχίου—τοῦ Ἰωσαφάτ βασιλέως Ἰούδα, τοῦ Ἀβεσσαλώμ υἱοῦ τοῦ Δαβίδ, ὁ τόπος ὅπου ἐπριόνισαν τὸν Προφήτη Ἡσαΐα κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Μανασσῆ.

Ὁ τυφλός, γεμάτος πίστι καὶ ἐλπίδα, διέσχισε τὸ δύσβατο δρόμο—κι' εἶναι δύο χιλιόμετρα ἀπόστασις—ἐφθασε, ἔπλυνε τὰ μάτια του καί, τί χαρὰ! «ἤλθε βλέπων».

Τὸ θαῦμα ἔγινε ἀμέσως γνωστόν. Οἱ γείτονες, οἱ γνωστοί, ὅλοι οἱ περίεργοι Ἰουδαῖοι ἐπληροφοροῦντο ἀπ' τὸν ἴδιο πῶς ὁ Ἰησοῦς τὸν ἐθεράπευσε.

Νὰ ἐδοκίμασαν ἄρά γε χαρὰ γιὰ τὸ πρωτάκουστο αὐτὸ θαῦμα, ποῦ τὸ ἔβλεπαν ὀλοζώντανο μπροστά τους; Μὲ τὴν ἐρώτησί τους «ποῦ ἐστὶ Ἐκεῖνος;» νὰ ἤθελαν μήπως νὰ Τὸν εὐχαριστήσουν καὶ νὰ τοῦ δείξουν πῶς Τὸν ἀναγνωρίζουν Μεσσίαν; Μᾶλλον θὰ ἤθελαν ν' ἀνακαλύψουν τοῦ εἶναι διὰ νὰ ἀποτελειώσουν τὸ κακούργημα τοῦ λιθοβολισμοῦ, ποῦ εἶχαν πρὸ ὀλίγου ἐπιχειρήσει εἰς τὸν Ναόν!

Ὁ τέως τυφλός δὲν γνωρίζει ποῦ εἶναι Ἐκεῖνος. Δὲν παύει ὅμως νὰ Τὸν κηρύσσει. Γι' αὐτὸ τὸν ὀδηγοῦν στὸ μεγάλο Συνέδριο, ποῦ ἀρχίζει ἐπισταμένες καὶ ἀλλεπάλληλες ἀνακρίσεις. Δὲν πιστεύουν στὰ μάτια τους πῶς εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ τυφλός. Κι' ὅταν τὸ βεβαιώνουν οἱ γονεῖς τοῦ τότε ἀναλαμβάνουν ὀμηρικὸ ἀγῶνα γιὰ νὰ τὸν πείσουν ν' ἀρνηθῆ πῶς ὁ Ἰησοῦς σὰν ἁμαρτωλὸς δὲν ἔχει τὴν δύναμι νὰ κάνῃ τέτοια καταπληκτικὰ θαύματα. «Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ», τὸν παροτρύνουν. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν πτοεῖται. «Προφήτης ἐστίν», διακηρύττει. Καὶ μέχρι τέλους τὴν ἀλήθεια ὑποστηρίζει. Καὶ φθάνει νὰ τοὺς ἐλέγχει ἄφοβα γιὰ τὴν ἀπιστία τους, ὅποτε οἱ νικημένοι—κατησχυμένοι καὶ ψυχικὰ τυφλοὶ ἄρχοντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω».

Τὸν ἐδιώξαν ἀπ' τὸ Συνέδριο. Ἄλλ' ἐφρόντισε καὶ τὸν συνήτησε ὁ Κύριος γιὰ νὰ τοῦ πῆ: «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ»; Βεβαίως, ναί. Ποιὸς εἶναι γιὰ νὰ Τὸν πιστεύσω; «Τίς ἐστὶ, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;» Αὐτὸς ποῦ σοῦ ὀμιλεῖ, αὐτὸς ὁ Δωρεοδότης καὶ Φωτοδότης σου, ποῦ Τὸν βλέπεις τώρα μπροστά σου. Κι' ἐκεῖνος τότε ἐκπληκτος, χαρούμενος, τρισευτυχισμένος γονάτισε καὶ Τὸν προσκύνησε, λέγοντας· «Πιστεύω, Κύριε» (βλ. Ἰωάν. θ', 1-38).

Μετὰ ταῦτα σχολιάζοντας ὁ Ἰησοῦς τὴν τακτικὴ τῆς θεληματικῆς ἀπιστίας τῶν γραμματο-φαρισαίων εἶπε: Ἦλθα στὸν κόσμον γιὰ νὰ ξεχωρισθοῦν οἱ καλοπροαίρετοι ἀπὸ τοὺς διεστραμμέ-

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΪΤΙΚΟΥ

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ἔχομε χρέος νὰ τιμοῦμε καὶ νὰ σεβώμαστε τὸ Γῆρας.

Δὲν εἶναι μονάχα λαμπρότατη συνήθεια καὶ ἀπόδειξη χρηστοθήειας καὶ καλῆς ἀνατροφῆς, οὔτε καὶ ἀπλῶς πολιτικὸς καὶ ἀνθρώπινος νόμος ποῦ θεμελιώνει τὴν εὐπρέπεια καὶ τὴν εὐκοσμία τῆς κοινωνίας, τὸ νὰ τιμοῦνε οἱ νέοι τοὺς γέροντες· ἀλλὰ εἶναι νόμος

νοῦς, ὥστε αὐτοὶ ποῦ δὲν βλέπουν, οἱ βυθισμένοι στὸ σκοτάδι τῆς ἀγνοίας, νὰ βλέπουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποῦ λένε πῶς βλέπουν καὶ τὰ ξέρουں ὅλα εἶναι στὴν πραγματικότητα ἀπ' τὴν κακία τοὺς πνευματικὰ τυφλοὶ!

«Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμέν;» ἠκούσθησαν νὰ λένε μερικοὶ Φαρισαῖοι, ποῦ ἦταν κοντὰ Του κι' ἐκτελοῦσαν κατασκοπία. Ναί, τοὺς λέγει. Ἄν εἶσασθε τυφλοὶ καὶ δὲν εἶχατε γνῶσι τῆς Ἀγίας Γραφῆς, δὲν θὰ εἶχατε ἁμαρτία γιὰ τὴν ἀπιστία σας πρὸς ἐμέ. Τώρα ὅμως λέτε πῶς βλέπετε, τὰ ξέρετε ὅλα καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔχετε ἀνάγκη διδασκαλίας. Δὲν μὲ πιστεύετε λοιπὸν ἐκούσια. Ἄρα ἡ ἁμαρτία μένει ἀκέραια σὲ σᾶς.

Στὴ συνέχεια τοῦ λόγου ἀνέπτυξε τὴν ὠραία παραβολὴ τοῦ καλοῦ ποιμένου, τὸν ὁποῖο ὁ Ἴδιος ἐκπροσωπεῖ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς καχοὺς ποιμένας, ποῦ εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι (βλ. Ἰωάν. ι', 1-16).

Τὸ τέλος τῆς παραβολῆς ἐδημιούργησε σχίσμα μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ἀπ' τοὺς ὁποίους οἱ ποῖο φανατικοὶ Τὸν ἐθεωροῦσαν δαιμονισμένο (!) γιὰ ὅλα αὐτὰ ποῦ λέει γιὰ Τὸν ἑαυτὸ Του. Ἄλλοι πάλι ποῖο συνετοὶ ὑπεστήριζαν πῶς αὐτὰ «τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονισμένου»!

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκλήρῳ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπέλεως

θεῖος, πού τόν ἐνομοθέτησε, μέ τόν Μωϋσῆ, στούς Ἰουδαίους ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Πολύ προτῆτερα μάλιστα, προτοῦ νά τόν ὀρίση ὁ Λυκοῦργος γιά τούς Σπαρτιατές, καί ὁ Σόλωνας γιά τούς Ἀθηναίους: «Ἀπό προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήση, καί τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου, καί φοβηθήση τόν Θεόν σου». Νά σηκώνεσαι ὀρθίος μπροστά σ' ἕναν ἀσπρομάλλη, καί νά τιμᾷς αὐτόν πού εἶναι μεγαλύτερός σου· γιατί ἂν δέν τὸ κάνῃς θά σέ τιμωρήσῃ ὁ Θεός. (Λευϊτ. ιθ', 32).

Μαθαίνοντας λοιπόν τήν θειότητα τοῦ νόμου αὐτοῦ, πρόσεξε καλὰ κι' αὐτά τὰ δύο. Πρῶτον, τὸ περιεχόμενο καί τὸν ὀρισμὸ τοῦ νόμου. Καί δεύτερον, τήν ἐπιτίμηση καί τήν ἀπειλή πού ὀρίζει γιά τούς παραβάτες.

Α'. Τὸ περιεχόμενο τοῦ νόμου ἀποβλέπει στοῦ γηραλέον ἀπλῶς ἄνθρωπο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε του ἄλλη κατάσταση καί ιδιότητα. Δέν ἀποβλέπει στήν ὑπεροχική του δύναμη· οὔτε στοῦ μεγάλο του ἀξίωμα καί τήν λαμπρότητα τῆς καταγωγῆς του· οὔτε στήν τυχόν μεγάλη περιουσία του καί τήν περίσσεια τῆς σοφίας του· οὔτε καί στήν πολύχρονη ἐμπειρία του καί τήν σύνεση πού ἔχει, σέ βάθος μεγάλο, συγκεντρῶσει ἀπὸ αὐτήν. "Ολα αὐτά μπορεῖ καί νά μὴν τάχῃ ἕνας ἄνθρωπος περασμένος στήν ἡλικία καί γέροντας. Γι' αὐτό, ἐκεῖνο πού θέλει νά τιμήσῃ εἶναι τὸ γερωντικό ἀποκλειστικὰ πρόσωπο, καί μονάχα γιατί εἶναι τέτοιο.

Ναί, τὸ πρόσωπο τὸ σεβαστὸ κι' ἀσπρομάλλικο, πού τῶχει ἀδρέφει ὁ καιρός, καί εἶναι ἀπὸ τήν πολύχρονη ἡλικία του συμμαζεμένο καί ρυτιδιασμένο καί μααραμένο καί χωρὶς δροσιά· «Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήση, καί τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου».

"Ἄν ἔχῃ τυχόν κι' ἄλλα προτερήματα ὁ γέροντας, αὐτά δέν τὰ βλέπεις, μέ τὰ σωματικά σου μάτια. Τὸ πρόσωπό του ὅμως τὸ βλέπεις· κι' αὐτὸ ἔχεις χρέος νά τιμᾷς: «Καί τιμήσεις πρόσωπον πολιοῦ, τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου». Κατὰ τὰ ἄλλα μπορεῖ νά μειο-

νεκτῆ και νά ὑπολείπεται. Μπορεῖ νάναί τιποτένιος και μηδαμινός, ἢ φτωχός και ἀναγκεμένος· μπορεῖ νάναί ἴσως κι' ἐλαφρόμυαλος, και κάτω ἀπό τὸ βάρος τῶν χρόνων του νάγιεν ἀνόητος, κρονόληρος και γρινιάρης, και νά μυρίζη θανατίλα τὸ χνώτό του. Ἐς τάχη ὅλα αὐτά. Εἶναι ὅμως γέροντας και με χιονισμένα μαλλιά. Κι' αὐτὸ φθάνει· και σάν τέτοιος, εἶναι σεβάσμιος κι' ἄξιος κάθε τιμῆς. «Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήση».

Κι' ἂν δὲν πρόφθασε ἀκόμη νά προχωρήση ὡς τὸ ἔσχατο σημεῖο τῶν γηρατειῶν, εἶναι ὅμως μεγαλύτερός σου στὴν ἡλικία και ἡ διαφορὰ στα χρόνια μεταξύ σας εἶναι σημαδιακή και ὀλοφάνερη· γι' αὐτὸ, ἐπειδὴ και μόνον εἶναι μεγαλύτερός σου, ἔχεις τὴν ὑποχρέωση νά τὸν τιμᾶς και νά τὸν σέβεσαι. «Και ἐξαναστήση ἀπὸ προσώπου πολιοῦ και τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου».

Β'. Πρέπει νά σημειώσης και νά βάλης καλά στο νοῦ σου τὴν ἀπειλή και τὴν τιμωρία, γιὰ τὴν ἀθέτηση και τὴν παράβαση τοῦ νόμου αὐτοῦ. Και ἡ τιμωρία εἶναι φοβερή. «Και φοβηθήση τὸν Θεόν σου». Ἐν δηλαδὴ οἱ πολιτικοὶ νόμοι δὲν ὀρίζουνε ποινὰς γιὰ τὴν καταφρόνηση ἑνὸς γέροντα, εἶτε γιὰ τὸν περιγελασμό του και τὸν ἐξευτελισμό του· κι' ἂν δικαστῆς και οἱ πολιτάρχες δὲν ἐπιβάλλουνε ποινὲς ο' αὐτοὺς ποὺ καταφρονᾶνε τοὺς γέροντες, τοὺς παραστέκει ὅμως και τοὺς ἐκδικεῖται ὁ ἴδιος ὁ Θεός. «Και φοβηθήση τὸν Θεόν σου».

Και ὁ ἴδιος νόμος ποὺ μᾶς παραγγέλλει νά τιμοῦμε τὸν γέροντα, ὀρίζει και τὴν ἀπειλή και τὴ φοβέρα τοῦ Θεοῦ. «Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήση, και τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου, και φοβηθήση τὸν Θεόν σου· ἐγὼ εἶμι Κύριος ὁ Θεός ὑμῶν» (Λευϊτ. ιθ', 32).

Κι' ἂν δὲν πληρώση, με κάποιαν ἄλλη τιμωρία και ποινὴ, αὐτὸς ποὺ δὲν τιμᾶ ἕνα σεβάσμιο και γερωντικὸ πρόσωπο, ἄς τὸ καλοσκεφθῆ κι' ἄς περιμένῃ πὼς θὰ

τοῦ συμβῆ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτά· ἢ δηλαδή, ὅταν κάποτε θὰ γεράσῃ κι' αὐτός, θὰ καταφρονεθῆ καὶ θὰ περιγελασθῆ παρόμοια ἀπὸ τοὺς νεώτερούς του, ἢ καὶ δὲν θὰ προφθάσῃ νὰ γεράσῃ. Καὶ ἡ τελευταία αὐτῆ τιμωρία θὰ τοῦ εἶναι καὶ ἡ μετριώτερη κι' ἐλαφρότερη.

Εἶναι ὑποχρεωτικὸς ὁ νόμος γιὰ τοὺς γέροντες.

Ὁ νόμος ποῦ μᾶς διατάσσει νὰ τιμοῦμε τοὺς γέροντες δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀπαγορευτικὸς· ἀλλὰ εἶναι κάτι παραπάνω, ὑποχρεωτικὸς δηλαδή κι' ἀναγκαστικὸς· καὶ μάλιστα γιὰ τοὺς νέους. Εἶναι νόμος βασικὸς κι' ἐπιτακτικὸς.

Δὲν λέει, μὴν καταφρονᾷς τὸ γέροντα, ἀλλὰ γράφει, νὰ τὸν τιμᾷς, καὶ νὰ σηκώνεσαι μπροστά του, ἂν λάχῃ καὶ κάθῃσαι. «Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήσῃ καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου» (Λευϊτ. ιθ', 32).

Ποιὸς εἶναι τόσο ἀυθάδης καὶ τόσο ξεδιάντροπος, ὥστε νὰ βάλῃ στὸ νοῦ του, νὰ καταφρονέσῃ καὶ νὰ προσβάλῃ ἓνα γέρον ἀνθρώπο, ποῦχει ἄσπρα μαλλιά καὶ εἶναι ἀξιοσέβαστος;

Ἄλλὰ στὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ νόμος ζητεῖ ἀπὸ τοὺς νεώτερους κάτι περισσότερο, νὰ φανερώσουνε δηλαδή, μὲ κάτι θετικώτερο πράγμα, τὸ σεβασμὸ τους καὶ τὴν εὐλάβειά τους πρὸς τοὺς γεροντότερους. Γι' αὐτὸ δὲν λέει, μὴν καταφρονᾷς τὸν γεροντότερο. Αὐτὸ εἶναι χρέος τοῦ καθενὸς πρὸς ὁποιοδήποτε ἀνθρώπο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἡλικία ποῦ ἔχει. Ἄλλὰ παραγγέλλει καὶ κάνει διάκριση ξεχωριστὴ γιὰ τοὺς γέροντες. Καὶ λέει, ὅτι ἔχεις χρέος νὰ τὸν περιποιηθῆς, καὶ νὰ τὸν προὔπαντήσῃς ὅταν ἔρχεται, καὶ νὰ τὸν συνοβγάξῃς, ὅταν φεύγῃ, καὶ νὰ σηκώνεσαι ὀρθίος μπροστά του. Καὶ γενικὰ νὰ τὸν περιποιηθῆς, ὅπως τὸ μπορεῖς, καὶ νὰ τὸν τιμήσῃς. «Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήσῃ, καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου».

Ἐπίδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Τὸ Χριστιανικὸ ἐκδρομικὸ πνεῦμα

**ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΙΚΗ ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ, ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΕΥΛΑΒΙΚΟ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΡΑΧΟΝ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ
ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΠΟΥΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΗΡΩΪΣΜΩΝ**

Εἰς τὴν πρωτεύουσα τοῦ
δεσποτάτου τῆς Ἑπείρου

Παραμονὲς τοῦ Πάσχα. Εἶναι μιὰ ἐποχὴ πού ἡ φύσις ἀγκαλιάζει τὴν θρησκεία. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Λυτρωτοῦ δημιουργεῖ καὶ μιὰ ἰδική μας ψυχικὴ ἀνάστασις. Ὅλα γύρω μας κινοῦνται ὑπὸ μιὰν ἀτμόσφαιραν λαμπροφόρον. Ἡ ἐξοχὴ μᾶς καλεῖ εἰς μιὰν ἐξόρμησι. Τὸ βουνὸ μὲ τὴν ὀλοπράσινη ἀμφιεσί του προσφέρει στοὺς λάτρας του τὶς εὐκαιρίες νὰ αἰσθανθοῦν τὶς πρώτες χαρὲς ἐπάνω εἰς τὶς πλαγιὰς του καὶ μέσα εἰς τὸ ποιητικὸ του περιβάλλον μὲ τὰ κελαριστὰ νερά του καὶ μὲ τὰ τραγούδια τῶν πουλιῶν.

Τὸ ἐκδρομικὸ πνεῦμα ἐκδηλώνεται καὶ πάλιν ζωηρό. Ἡ φυσιολατρεία, συμβαδίζουσα μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τοῦ ἐκδρομισμού, συνεγείρει ὀλόκληρα πλήθη πού κινοῦνται πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Εἶναι μιὰ χαρὰ ἡ κίνησις αὐτὴ. Στὰ πλήθη αὐτὰ τῶν ἐκδρομέων ξυπνᾷ ζωηρὸ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα. Κάθε ἐκκλησιάκι στὶς διαδρομὲς καὶ τὶς ἀναβάσεις πρὸς τὶς κορυφὰς τῶν βουνῶν φέρνει τοὺς ἐκδρομεῖς πλησιέστερα πρὸς τὸν Θεό. Δημιουργεῖ ἱερὲς συγκινήσεις πολὺ συχνὰ καὶ ἡ ζωὴ φέρνει μιὰ ἄλλη μορφή λυτρωμένη ἀπὸ τὶς καθημερινὲς μικρότητες. Αὐτὸ τὸ ἐκδρομικὸ πνεῦμα πού ἀρχίζει νὰ ἐκδηλώνεται τώρα ἰδίω; μὲ τὶς παραμονὲς τοῦ Πάσχα ἀγκαλιάζει καὶ τὴν ψυχὴ τὴν ἑλληνικὴ. Σταθμοὶ προσκυνήματος τῶν ἐκδρομέων καὶ οἱ τόποι πού ἔχουν καθαγιασθῆ μὲ αἷμα ἥρωϊκὸ τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν. Ὁργανωμένους πολλὰς ἀπὸ τὶς ἐκδρομικὲς αὐτὲς ἐξορμήσεις γιὰ τὴν συμμετοχὴ σὲ ἑορτὲς πού τελοῦνται εἰς μνημὴν γενναίων ἀγωνιστῶν καὶ ὑπερασπιστῶν τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος. Προσκύνημα πρὸς τὸ ἑλληνοχριστιανικὸ πνεῦμα, ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ὁποίου παραμένει ἀκλόνητη. Ἔτσι ἡ ἐκδρομικὴ κίνησις πού ἔχει ἀρχίσει τὶς παραμονὲς ἰδίω; τοῦ Πάσχα δὲν εἶναι μέσον καὶ σκοπὸς ἀπλῆς ψυχαγωγίας. Ὁ σκοπὸς τῆς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ γνωριμία μὲ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ παλαιὰς θεότητες πού ἐδημιούργησαν τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία. Εἶναι ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἕνα Τριαδικὸ Θεὸ πού ἀπλώνει τὸ βλέμμα καὶ τὴν εὐλογία του ἐπάνω ἀπὸ τὶς κορυφὰς τῶν βουνῶν καὶ ἡ στενώτερη ἐπαφὴ ἐνὸς διάχυτου

ἀνὰ τὴν φύσιν ψυχικοῦ κόσμου τοῦ τὸν αἰσθανόμεθα νὰ μᾶς ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ δημιουργῇ μέσα μας μύρια συναισθήματα. Στὶς σκέψεις καὶ τὶς πραγματικὲς αὐτὲς διαπιστώσεις μᾶς προήγαγε μιὰ τελευταία μεγάλη ἐκδρομὴ - προσκύνημα τοῦ ὠργάωσε ἡ ὁμοσπονδία τῶν ἐκδρομικῶν σωματείων τῆς Ἑλλάδος. Τέρμα καὶ μέγας σταθμὸς ὁ ἱστορικὸς βράχος τοῦ Ζαλόγγου, ὁ καθηγιασμένος μὲ τὸ αἷμα γενναίων πατρῴων Ἑλλήων καὶ ἡρώϊκων γυναικῶν ποὺ ἐκρημίσθησαν ἀπὸ τὸν βράχο μαζί μὲ τὰ παιδιά τους οἱ περισσότερες προτιμώντας τὴν αὐτοθυσία τους αὐτῇ ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσιν καὶ τὴν ἀτίμωσιν χριστιανῶν αὐτῶν ἀπὸ μέρους τῶν ἀλλοθρήσκων τυράννων καὶ δωκτῶν τῆς πίστεως τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς πατρίδος τῆς Ἑλληνικῆς. Ἐνα μεγάλο μῆμα τοῦ λαοῦ μὲ τὸ ἐκδρομικὸ πνεῦμα ἔσπευσε ἀπὸ πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀνταποκριθῇ μὲ προθυμίᾳ στὴν πρόσκλησι τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν ἐκδρομικῶν σωματείων διὰ τὴν συμμετχὴ τοὺς εἰς τὸ ἐκδρομικὸ αὐτὸ ἑλληνοχριστιανικὸ προσκύνημα πρὸς τὸν ἱερὸ βράχο, τὸν Γολγοθᾶ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Σουλίου καὶ τὸν τάφο τῶν γυναικῶν ποὺ ἐπάω ἀπὸ τὴν ζωὴ τους ἔθεσαν τὴν χριστιανικὴ τους πίστι καὶ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὴν ἑλληνικὴ πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους. Ἔτσι ἡ ἐκδρομικὴ αὐτὴ πορεία καὶ ἡ ἐκδρομικὴ αὐτὴ ἐξόρμησις ἐπῆρε τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν μορφὴν ἐνὸς πανεκδρομικοῦ προσκυνήματος.

*

Προσκυνητὲς καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν πορείαν μας αὐτὴν πρὸς τοὺς χώρους τῆς θυσίας καὶ τοῦ μαρτυρίου παρακολουθοῦμε μὲ συγκίνησι τὴν διαδρομὴν ἀνάμεσα ἀπὸ πόλεις καὶ χωριά ποὺ ἡ ἱστορία τὰ περιέβαλε μὲ τὸν φωτιστὴν τοῦ θρύλου καὶ τῆς ἀθαιασίας.

Μιὰ διαδρομὴ ποὺ ξετυλίγεται καὶ ξαναζωντανεῖ εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ψυχὴν μας μεγάλα δράματα μὲ φυσιογνωμίας πρωταγωνιστῶν, ἡ ἀκτινοβολία τῶν ὀπῶν δὲν ἔπαυσε νὰ κρατῇ ἄσβεστο τὸ φέγγος τῆς ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀνδρείας. Οἱ φυσιογνωμίες τῶν ἱερωμένων ἀποτελοῦν τὴν πρωτοπορεία εἰς τὸ ξετύλιγμα αὐτό. Καθὼς ἀγκαλιάζουμε μὲ τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴν μας τὸ Μεσολόγγι περνᾷ ὀραματιστικὰ ἢ εἰκόνα τῆς ἡρώϊκῆς ἐξόδου καὶ τῶν μεγάλων ἡρώων.

Τὸ βράδου τοῦ Σαββάτου τῆς 10ης Ἀπριλίου ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων πέρνει στὸ βάθος τῶν σκοτεινῶν ἀναμνήσεων μας μιὰ φωτεινὴ ἀστραπηβόλο ἔκφρασι. Ἡ μορφὴ τοῦ ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ πρωτοπορεῖ εἰς τὴν ἀνάμνησί μας αὐτῇ. Πρωταγωνιστῆς ὁ ἐνθουσιώδης αὐτὸς λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου εἰς τὸ δράμα τῆς Ἐ-

Ξόδου πού θά παραμείνη εἰς τοὺς αἰῶνας ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ ἥρω·σμοῦ καὶ τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς πίστεως. Αὐτὸς ἀποκρούει τὴν πρότασιν τοῦ Γουρνάρα ὅπως σφαγοῦν ὅλα τὰ γυναικόπαιδα τοῦ Μεσολογγίου διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν δουλεία καὶ τὴν ἀτίμωσι τῶν Τουρκαλβανῶν καὶ ὑπέδειξε μὲ ἐπιμονὴ τὴν ἥρωϊκὴν ἔξοδον τῶν κατοίκων ὅσοι ἠδύναντο νὰ βαδίσουν. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ζαλογγίτης καὶ οἱ ἱερεῖς Πλατίκας, Βάλβης καὶ Ἀγλύκαντος ἐβοήθησαν τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὸ ἔργον τῆς ἔξοδου. Μετέλαβαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων τὴν παραμονὴ τῆς ἔξοδου, τὴν ἡμέραν τοῦ Λαζάρου, δέκα χιλιάδες πεντακοσίους κατοίκους τῆς ἥρω·κῆς πόλεως καὶ μὲ τὴν θείαν μετάληψιν ἔδωσαν οἱ ἱερωμένοι αὐτοὶ ἀκλόνητον θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητά. Ἡ ἀνάμνησις τῆς νύχτας αὐτῆς τῶν Βαΐων μᾶς κρατεῖ σὲ ψυχικὴ ἀνάτασι καθὼς διασχίζουμε τὴν περιοχὴ αὐτὴ μὲ τὴν ἥρωϊκὴ ἑλληνικὴ καὶ χριστιανικὴ ψυχὴ. Συνεχίζουμε τὴν ἐκδρομικὴν μὲς διαδρομὴν μὲ συνοδοιπόρους τίς ἐντυπώσεις καὶ τίς συγκινήσεις μᾶς ἀπὸ τὸ πρῶτον αὐτὸ μεγάλο προσκύνημά μας. Ἡ νύχτα ἔχει ἀπλώσει γύρω τὰ πέπλα τῆς. Τὰ φῶτα λίγα στὸ δρόμον μᾶς πού ἐκτείνεται καὶ συνεχίζεται πρὸς τὸ Αἰτωλικὸ καὶ τὸ Ἀργίλιον. Εἶναι προχωρημένη ἡ ὥρα ὅταν φθάνομε στὴν Ἄρτα, τὸν σταθμὸ τῆς διανυκτερεύσεώς μας. Τὸ ἱστορικὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας μὲ τὸ θρύλον τῆς θυσίας τῆς γυναίκας τοῦ πρωτομάστορα γιὰ τὴν θεμελίωσίν του μᾶς κρατεῖ σὲ μιὰ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάτασι. Ἡ συγκίνησις εἶναι γενικὴ καὶ ἀνεπιφύλακτη. Καὶ ἀθέλητα κάποιοι στίχοι ψιθυρίζονται ἀπὸ τρεμάμενα χεῖλια:

Εὐθύς τὸν ἴσκιο ἄρπαξε
καὶ παίρνει καὶ τὴ στοιχειώνει.
Ἄφ' οὐ ἐπῆρε τὸ ἀνάστημα
ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῆνε λείει·
Σῦρε, κυρά μου, στὸ καλὸ
καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα!

Πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου ἡ Ἄρτα. Ζοῦμε τὸ ἄλλο πρῶτὴν τὴν συγκίνησι πού μᾶς προσφέρει ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ τῆς ἀτμόσφαιρα, ἡ βυζαντινὴ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Θεοδώρας μὲ τίς βυζαντινὲς πόρτες καὶ ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Παρηγορίτισσας, θαύματα ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης καὶ βυζαντινοῦ κάλλους. Σιωπηλοὶ ἀτενίζουμε τὸν θόλον μὲ τὸν Παντοκράτορα καὶ θαυμάζουμε τοὺς ἀρχιτέκτονας πού ἐστήριξαν τὸν τεράστιον αὐτὸ θόλον τῆς Παρηγορίτισσας μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορος ἐπάνω σὲ κολόνες πού ἀδύνατον νὰ φαντασθῆ κανεὶς τὴν ἀρμονία καὶ τὴν τελειότητά τους. Περιπλανώμεθα γύρω ἀπὸ τὰ κτίσματα τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ θρησκευτικότητος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἡ ἐκδρομικὴ μας πορεία, συγκεντρωμένη διαρκῶς ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας, ὀδεύει πρὸς τὸν ἥρωϊκὸν βράχον τοῦ Ζαλόγγου, τὸ τέρμα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐξορμήσεώς μας. Τὸ ἀντίκρυσμα τοῦ βράχου αὐτοῦ μετὰ τὰ μαρμάρινα ἀγάλματα, ποὺ δίνουν ἀπὸ μακρὰν τὴν ἐντύπωσιν γυναικῶν ἐτοιμῶν νὰ ριφθοῦν ἀπὸ τὸν βράχο, δημιουργεῖ τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς μυσταγωγίας. Ἡ συγκίνησις εἶναι ἱερά ὄλων. Τριάντα πέντε μεγάλα ἐκδρομικὰ αὐτοκίνητα ἀπὸ διάφορα κέντρα σταματοῦν μπροστὰ στὴ Ἱερά Μονὴ τοῦ Ζαλόγγου. Στὴν Μονὴ αὐτὴ ποὺ ἀνηγέρθη μέσα ἀπὸ σωρὸν φρικτῶν ἐρειπίων χάρις εἰς τὸν ἐνθουσιώδη καὶ πατριώτη ἱεράρχην Πρεβέζη κ. Στυλιανὸν μᾶς δέχεται ὁ ἱεράρχης μετὰ τοὺς συνεργάτας του. Ἀπὸ τὴν Μονὴ αὐτὴ ξεκινᾶμε πεζοπορία πρὸς τὸ βράχο ὕψους ὀκτακοσίων περίπου μέτρων. Ἡ συγκίνησις καὶ ἡ λαχτᾶρα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ τόπου αὐτοῦ τῆς ἥρωϊκῆς θυσίας καὶ τοῦ ἀφάνταστου μαρτυρίου τῶν γυναικῶν τοῦ Σουλίου ἐλαφρύνει τὸν κάματο καὶ συντομεύει τὴν ἀνάβασιν. Ἐπάνω εἰς τὸν βράχο εἶναι συγκεντρωμένος κόσμος πολὺς. Κορίτσια μετὰ ἡπειρωτικὰς φορεσιὰς. Καὶ γέροντες πολλοὶ ποὺ ἐπῆραν μέρος στὶς μάχας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου. Ἡ στιγμὴ εἶναι συγκινητικὴ. Τὰ δάκρυα κυλοῦν στὰ μάτια ὄλων ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς μνημονεῖ τοὺς ἥρωες καὶ τὶς ἥρωίδες τοῦ Ζαλόγγου. Καὶ τὰ μάτια τῶν γέροντων προδίδουν καὶ αὐτὰ τὴν βαθεῖάν τους συγκίνησιν. Ὁ πρόεδρος τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν ἐκδρομικῶν σωματείων λέγει μερικὰ θερμὰ καὶ ἐνθουσιώδη λόγια γιὰ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγῶνος καὶ γιὰ τὶς ἥρωίδες αὐτοῦ. Ἐπακολουθοῦν καὶ ἄλλοι λόγοι. Καὶ τὰ κορίτσια στήνουν τὸν χορὸ συνοδεύοντας αὐτὸν μετὰ τὸ γιωστὸ τραγοῦδι τῆς λεβεντιάς καὶ τῆς αὐτεθυσίας:

*Ἐχε γειά, καῦμένη κόσμε!

*Ἐχε γειά, γλυκεῖά ζωή!

*Ἐχετε γειά, βρυσούλες,
λόγγοι, βουνά, ραχούλες!

Ἡ θρησκεία ἀγκαλιασμένη μετὰ τὴν πατρίδα, τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα. Ἔτσι μετὰ τὸν ἐναγκαλισμὸν αὐτὸν ἀφίνουμε τὸν ἱερὸ βράχο καὶ ροβολᾶμε κάτω πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ Ζαλόγγου γιὰ νὰ συνεχίσουμε κατόπιν τὸν δρόμον τῆς ἐπιστροφῆς μας πρὸς τὴν Ἄρτα καὶ τὴν πρωτεύουσα, τὴν ἀφετηρίαν τῆς ἐκδρομῆς αὐτῆς. Μιᾶς ἐκδρομῆς ποὺ ὀργανώθηκε γιὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ Ζαλόγγου, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρῃ στοὺς ἐκδρομεῖς τὴν χαρὰν ἐνὸς ψυχικοῦ ἀναβαπτίσματος μέσα σὲ μιὰ Σιλωαμικὴν κολυμβήθραν στερεωμένην ἐπάνω σὲ θρησκευτικοὺς καὶ σὲ ἐθνικοὺς θρύλους καὶ βαθεῖας ἑλληνο-χριστιανικὰς παραδόσεις.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Δὲν πρέπει οὔτε νὰ δίνωμε ἀλόγιαστα,
μὰ οὔτε καὶ νὰ δεχώμαστε δῶρα.

Ὁ Παλλάδιος διηγεῖται τὰ ἐξῆς:

— «Ἐγνώρισα ἀπὸ κοντὰ τὸν μεγάλον ἀσκητὴ Βησσαρίωνα, ποῦ ἦτανε ὅλος πραόττητα καὶ καλωσύνη καὶ εἶχε πάντα τὸ πνεῦμα του βυθισμένο σὲ μεγάλη κατάνυξη.

Κάποτε λοιπὸν ποῦ καθώμαστε καὶ συνωμιλούσαμε κι' ἄκουγα τὰ σωτήρια καὶ ψυχοφελέστατα λόγια του, τὸν ἐπλησίασεν ὁ Ἀββᾶς Μίλης· κι' ἀφοῦ τὸν χαιρέτησε μὲ σεβασμό, τοῦ εἶπε: — Ὁ ἄρχοντας, Γέροντά μου, ποῦ φρόντιζε γιὰ τὸ καθετὶ μας μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἄγριαν ἔρημο ποῦ βρισκόμαστε καὶ ποῦ συχιά μᾶς ἐπισκεπτόντανε στὸ κοινόβιό μας, ἀπόθανε. Κι' ὅπως ὅλα τᾶκανε φρόνιμα καὶ στοχαστικὰ ἐνόσω ζοῦσε, ἔτσι καὶ τώρα στὴ θανή του φανέρωσε τὴν ἴδια φρονιμάδα· κι' ἐμοίρασε τὰ ὑποστατικά του, μὲ λόγιαση καὶ μὲ φόβο Θεοῦ. Γιατὶ ὅλα του τὰ κτήματα τάφηκε κληρονομιά στὸ γυναικεῖο Μοναστήρι, ποῦ τῶκτισεν ὁ Ἀββᾶς Ἡλίας, ὁ ἀσκητής, κι' ἐμάζεψε μέσα σ' αὐτὸ τριακόσιες ἀσκήτριες.

Ὅταν λοιπὸν τ' ἄκουσεν αὐτὸ ὁ Γέροντας, ἄρχισε νὰ θρηνολογᾷ καὶ νὰ δέρνη τὸ πρόσωπό του, λέγοντας — Ἀλλοίμονό μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ... Μ' αὐτὸ ποῦ ἔκανε ὁ εὐλογημένος, τὸ Διάβολο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ἐχαροποίησε, κάνοντας κακὸ στὶς ἀσκήτριες. Καὶ τ' ἀποτέλεσμα θάναί, νὰ χάσῃ τὴν ἀντιμισθία του... Κι' ἐσὺ κάθεσαι τώρα καὶ μοῦ λές, πῶς ἐτακτοποίησε τὰ πάντα του πολὺ καλά!

Ἐμεῖς ὅμως δὲν τὸ παραδεχόμαστε αὐτὸ κι' ἐλέγαμε — Πῶς μπορεῖ νὰ μὴν τὸν ἀνταμίψῃ πλουσιοπάροχα ὁ Θεός, ἀφοῦ ἐβοήθησε τόσο πολὺ τὶς ἀσκήτριες, ποῦ ἀφωσιωθήκανε κι' ἐδιαλέξανε γιὰ νυμφίο τους τὸ Χριστό, καὶ ποῦ σ' αὐτὸν μονάχα εἶναι ὀλόψυχα δοσμένες;

Κι' ἀποκρίθηκεν ὁ Γέροντας: — Κι' ὅμως, Ἀδελφοί μου, εἶναι σωστὸ σωστότατο αὐτὸ ποῦ Σᾶς εἶπα· καὶ νὰ τὸ πιστέψετε ὀλόκαρδα, γιατί κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔπαθα κάτι τέτοιο. Κάποτες δηλαδὴ συναγροικήθηκα μὲ τὸν Ἀββᾶ Γεράσιμο, κι' ἀνέβηκα ὕστερα στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ προσευχηθῶ. Γυρίζοντας λοιπὸν κατόπι — καὶ ἤμουνα τότε εἰκοσιπέντε χρονῶ! — ἄκουσα πῶς πέθανε· καὶ πῶς ἓνα λιοντάρι πῆγε κι' ἐξεψύχησεν ἐπάνω στὸν τάφο του, βγάζον-

τας, από τη λύπη του, φοβερούς βρυχηθμούς. Αυτό λοιπόν το πράγμα μου κανε τρομερή έντύπωση κι' έγείμισε την καρδιά μου από θείον ἔρωτα. Κι' ἀμέσως ἐμοίρασα τὰ ὑπάρχοντα στους φτωχοὺς· καὶ δὲν κράτησα τίποτες ἄλλο, παρὰ ἓνα μονάχα μεγάλο ἀγρόκτημά μου· κι' αὐτό, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὸ χαρίσω στὸ μεγάλο γυναικεῖο Μοναστήρι στὴν Ἀλεξάνδρεια. Πῆγα λοιπόν καὶ βρῆκα τὸν ὄσιον Ἀββᾶ Ἰσίδωρο Πηλουσιώτη, καὶ τοῦ ξαγορεύθηκα τὴν πρόθεσή μου, λέγοντάς του·

— Θέλω, Ἀββᾶ μου, μὲ τὸ θέλημα καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ν' ἀπαρνηθῶ τὸν κόσμον καὶ νὰ φορέσω τ' ἀγγελικὸ σχῆμα· γι' αὐτὸ καὶ μοίρασα στους φτωχοὺς τὸ καθετί μου. Δὲν κράτησα δὲ παρὰ ἓνα μονάχα μεγάλο κτήμα μου· κι' αὐτό, γιὰ νὰ τὸ χαρίσω σὲ κάποιον γυναικεῖο μοναστήρι, ἐνῶ μοῦ τὸ ζητᾷ γιὰ νὰ τ' ἀγοράσει ὁ ἄρχοντας Αὐγουστάλιος καὶ μοῦ προσφέρει γι' αὐτὸ ἑβδομήντα λίτρες χρυσάφι. Θέλω λοιπόν, Γέροντά μου, νὰ μὲ συμβουλέψης τί νὰ κάνω. Νὰ τοῦ τὸ δώσω, γιὰ ὄχι;

Καὶ μ' ἀπάντησεν ὁ Γέροντας· — Ἄν ἀξίξει γιὰ ἑβδομήντα λίτρες, νὰ τοῦ τὸ δώσης γιὰ πενήντα μονάχα. Καὶ τότε, παίρνοντας τὸ χρυσάφι νὰ τὸ δώσης στὶς ἀσκήτριες. Καὶ νᾶσαι βέβαιος, πὼς θὰ κάνης, ἔτσι, μιὰ πραγματικὰ θεάρεστη πράξη. Ἄν ὅμως δὲν τὸ κάνης αὐτό, καὶ τοὺς χαρίσης αὐτούσιον τὸ κτήμα, νὰ ξέρης, πὼς θὰ γίνης ἀφορμὴ νὰ πάθουνε κακὸ, καὶ πὼς θὰ τίς βάλῃς σ' ἀναταραχὴ καὶ σὲ περισπασμούς· κι' ἴσως νὰ γίνης καὶ ὁ παραίτιος νὰ πέσουνε στὸ βόθρον τῆς ἀκολασίας... Ἐγὼ ὅμως δὲν συμμορφώθηκα μὲ τὴ συμβουλή τοῦ Γέροντα, παρὰ γυρίζοντας πίσω, ὑπόγραψα χαρτιά καὶ τοὺς χάρισα τὸ κτήμα, βάζοντας μάλιστα καὶ τὸν Πατριάρχη καὶ τὸ διοικητὴ τῆς Ἀλεξανδρείας νὰ ὑπογράψουνε κι' αὐτοὶ τὴν δωρεὰ ποῦκαμα, γιὰ περισσότερην ἀσφάλειά τους. Κι' ἀφοῦ ἔδωκα στὶς καλόγριες ἓνα σχεδιάγραμμα, μὲ τὰ ὄρια τοῦ κτήματος ἔφυγα γιὰ τὴ σκῆτη μου.

Περάσανε λοιπόν ἀπὸ τότε δεκάξη μῆνες: Κι' ἓνα βράδυ βλέπω στὸν ὕπνῳ μου, πὼς τάχα βρέθηκα στὴ Βηθλεὲμ· κι' ὅπως στεκόμουν ὀρθίος μέσα στὸ ναό, εἶδα τὸ ἱερατεῖο νὰ φωτίζεται ἀπὸ ἓνα θαυμαστὸ κι' ἀνομολόγητης λάμψης κι' ὁμορφιάς φῶς, καὶ μερικοὺς ἀνδρες σεβάσιμους νὰ ψάλλουνε. Εἶδα ἐπίσης μιὰ γυναῖκα, ποὺ φοροῦσε βασιλικὴ πορφύρα καὶ ποὺ ἡ ὁμορφιά της δὲν μπορεῖ ν' ἀνιστορηθῆ μὲ λόγια. Σάστισα λοιπόν καὶ καταφοβισμένος ἀπὸ τ' ὄραμα αὐτό, ζήτησα νὰ ξεφύγω καὶ νὰ κρυθῶ. Καὶ τότες ἓνας ἀπὸ τοὺς σεβάσιμους ἐκείνους ἀνθρώπους, ποὺ ξεχώριζε πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, προχώρησε πρὸς τὸ μέρος ποὺ στεκόμουν, καὶ κυττάζοντάς με, μὲ βλοσυρὸ μάτι, μοῦ εἶπε μὲ αὐστηρὴ φωνή.

— Πές μου, Εὐστάθιε, — γιὰτὶ αὐτὸ ἦτανε τὸ κοσμικὸ ὄνομά

μου — τί ἔχεις νὰ μοῦ ἀπολογηθῆς γιὰ τὶς ἀσκήτριες; Γιατί ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού τοὺς ἔχαριτες τὸ κτῆμα, ἔχουνε παροργίσει, μὲ τὰ καμώματά τους, τὸν Θεό. Νὰ τὸ ξέρης λοιπόν, πὼς ἂν δὲν διορθώσης ἀμέσως τὸ λάθος σου, θὰ σὲ θανατώσω.

Κι' ἐγώ, τρέμοντας σύγκορμος, τ' ἀποκρίθηκα — Κύριέ μου, ἐγὼ τοὺς τὸ χάρισα τὸ κτῆμα, γιὰ νὰ τὶς συντρέξω καὶ γιὰ νὰ τὶς ξεκουράσω. Γι' αὐτὸ καὶ τοὺς τ' ἀφῆκα μ' ὄλους τοὺς ὑπηρετές καὶ μ' ὄλα τὰ ζωντανὰ πού εἶχα, καὶ βώδια καὶ πρόβατα· κι' ὄχι γιὰ νὰ παροργίσω τὸ Θεό. Καὶ τότε ἡ γυναῖκα πού φορούσε τὴ βασιλικὴ πορφύρα

μοῦ εἶπε γλυκομίλητα — Τὸ ξέρομε, παιδί μου, πὼς ἡ προαίρησή σου ἦτανε καλὴ κι' εὐγενικὴ, καὶ γι' αὐτὸ τὴ δεχθήκαμε μ' εὐχαρίστηση. Ὁ διάβολος ὅμως, ποῦναι ὁ θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου, βρῆκεν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴ δωρεά σου αὐτὴ νὰ βσκαῖ ἐλεύθερα, καὶ νὰ κἀνη κακὸ καὶ στὶς ψυχές τους καὶ στὰ κορμιά τους. Καὶ βέβαια θὰ μπορούσεν ὁ Θεός, πού ἡ παρουσία του κυβερνᾷ τὸν κόσμον μὲς αὐτό, νὰ τοὺς στείλῃ ποτάμια ὀλόκληρα ἀπὸ χρυσάφι. Ἀλλὰ αὐτό, σὲ τίποτε δὲν θὰ τὶς ὠφελοῦσε. Γιατί ὅσοι καὶ ὅσες ἀπαρνοῦνται τὸν κόσμον γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, πρέπει μὲ κόπο καὶ μὲ μόχθο μεγάλο, καὶ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ μὲ τὴν φτώχεια, νὰ κερδίζουνε τὴν συμπαραδρία τους κοντὰ στὸ Θεό, κι' ὄχι μὲ τὶς σπατάλες, καὶ μὲ τὶς ματαιοδοξίες καὶ μὲ τὸν πλοῦτον.

Ἄπλωσε τότε τὸ χέρι της πού φεγγοβολοῦσε, καὶ δείχνοντάς

μου εκείνον πού μοῦχε μιλήσει προτῆτερα, μοῦ εἶπεν· — Αὐτὸς εἶναι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, πού εἶναι ὁ ἀρχηγὸς ὄλων τῶν μοναχικῶν ταγμάτων. Ὅσοι λοιπὸν θέλουνε νάιναι στρατιῶτες του, πρέπει νὰ μιμοῦνται τὶς ἀρετὲς του. Πῆγαινε λοιπὸν, καὶ προσπάθησε νὰ διορθώσης τὸ σφάλμα σου καὶ θὰ σὲ βοηθήσω κι' ἐγώ. Κι' ὕστερα, στρέφοντας πρὸς τὸν ἅγιο Πρόδρομο, τοῦ εἶπε· Σφράγισε, μὲ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ τὴν καρδιά σου, Βαπτιστή μου, γιὰ νὰ μὴ νομίση πὼς ὅσα ἄκουσε ἦτανε φανταστικά κι' ὄνειρο μονάχα. Κι' αὐτὸς ἀπλωσε τὸ δεξιὸν χέρι καὶ μοῦ σφράγισε τὴν καρδιά μου. Κι' ἐγὼ ξύπνησα παρευθὺς σαστισμένος. Καὶ παίρνοντας τὸ ραβδί μου καὶ λίγα ψωμιά, γιὰ εἶχα νὰ κάω μακρινὴ πορεία, πῆγα στὸν Ἀββᾶ Ἰσίδωρο, καὶ τοῦ διηγῆθηκα τὴν ὅπτασία μου.

Κι' αὐτὸς μοῦ εἶπε. Ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρης, τέκνιο μου, πὼς τὰ κτήματα χρειάζονται περιποίηση, καὶ πὼς ἔχουε ἀνάγκη ἀπὸ καλλιέργεια. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀναγκάζονται οἱ ἀσκήτριες, ἰερχονται σὲ συνάφεια μὲ τοὺς ἀνδρες. Κι' ὁ Διάβολος τότε βρίσκει μύριους τρόπους καὶ μύρια τεχνάσματα γιὰ νὰ πληγῶνῃ κι' αὐτοὺς κι' αὐτές. Κι' ἂν ἀπαγορεύονται στοὺς μοναχοὺς οἱ κοσμικὲς μέριμνες, αὐτὸ ταιριάζει βέβαια γιὰ τὶς γυναῖκες πολὺ περισσότερο.

Παρακάλεσα λοιπὸν τὸν Γέροντα νὰ πᾶμε μαζί στὸ γυναικεῖο μοναστήρι. Καὶ μόλις μπήγαμε στὴν ἐκκλησίαν καὶ προσκυνήσαμε, προσκαλέσαμε τὶς πιὸ γερόντισσες καὶ τοὺς εἴπαμε, πὼς τὰ πράγματα παίρνουν ἀσχημὸν δρόμο, καὶ πὼς πρέπει νὰ σκεφθοῦμε τί θὰ κάνωμε. Γιατί, ὅπως ἐμάθαμε, ἔρχεται ἐπίτηδες ἀνθρώπος Εσσιλικός, πού διαταγὴ ἔχει ν' ἀκυρωθῇ ἡ δωρεὰ καὶ νὰ τὸ κάμη τὸ κτήμα Πατριαρχικό. Τοὺς εἶπα λοιπὸν, πὼς ἐγὼ δὲν μπορῶ ν' ἀντιταχθῶ σ' εἷς τέτοιο πρᾶγμα, κι' ἂν θέλετε, προτοῦ ἰδῆθῃ ἐκεῖνος νὰ τὸ πουλήσωμε στὸν Αὐγουστάλιο, τὸν ἀρχοντα τῆς χώρας, πού τὸ ζητᾷ, καὶ τὸ χρῆμα νὰ τὸ εἰσπράξετε σεῖς. Κι' ἐκεῖνος τότε ἄς κάμη καλὰ μὲ τὸν ἐπίσημο ἀποσταλμένο πού θάρθη.

Τὸ παραδεχθῆκανε λοιπὸν ἐκεῖνες αὐτὸ, σὰν φρόνιμο πολὺ σχέδιο, καὶ συγκατατεθῆκανε νὰ πουληθῇ. Πῆγα λοιπὸν ἀμέσως καὶ τὸ πρόσφερα γιὰ ἐξήντα λίτρες χρυσαφιοῦ στὸν Αὐγουστάλιο, ἀφοῦ πρῶτα χάρισαν τὴν ἐλευθερίαν τοὺς στοὺς σκλάβους. Καὶ παίρνοντας τὰ χρήματα ξαναγύρισαν στὸ μοναστήρι τους, κι' ἀφήκαν τὰ χρήματα μέσα στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας, κι' ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζαν, κι' ἀφοῦ τὶς ἀποχαιρετήσαμε μαζί μὲ τὸν Ἀββᾶν Ἰσίδωρο, ἐφύγαμε.

Καὶ μόλις ἀπομακρυνθῆκαμε λίγο, εἶπα στὸ Γέροντα — Καλὰ τὰ καταφέραμε, Γέροντά μου, γιὰτὶ λίγο ἔλειψε νὰ πάρω συμφορά, καὶ

νά χάσω τὴν ψυχὴ μου. Καλὰ εἶπαν οἱ Πατέρες, νὰ προσέχωμε καὶ νὰ μὴν συλλυγέσωμε ἀλόγιαστα γυναῖκες... Κι' ἐκεῖνος μ' ἀποκρίθηκεν — Μὴν τὸ λὲς αὐτό, παιδί μου, γιατί εἶναι ἀμαρτία. Τὸ ἀντίθετο μᾶλλον εἶναι σωστό. Κι' αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν πρόθεση νὰ κἀνὴ κάποιον καλὸ, καλύτερα εἶναι νὰ τὸ κἀνὴ σὲ ἀσκήτριες, παρὰ σὲ τυφλοὺς καὶ λεπροὺς καὶ χωλοὺς· καὶ μεγαλύτερη θᾶναι ἢ ἀντιμισθία του, γιατί εἶναι τὰ πιὸ ἀδύνατα πλάσματα τῆς χριστιανικῆς μας οἰκογένειας, καὶ δὲν μποροῦνε σὰν κι' ἐμᾶς, νὰ πουλοῦνε καὶ ν' ἀγοράζουλε ἐλεύθερα, οὔτε νὰ βγοῦνε ἀπὸ τὸ μοναστήρι τους, γιὰ νὰ ἐξοικονομήσουνε τίς ἀνάγκες τους. Γιατί ἂν τολμήσῃ νὰ τὸ κἀνὴ καὶ καμιά της, μόλις ξεπροβάλλει ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἀμέσως θὰ τίς ἐπιτεθοῦνε διάφοροι γυναικοκηνυγάρηδες, σὰν νᾶτανε ἐλαφίνα, καὶ θὰ τὴ γυροφέρνουνε γιὰ νὰ τὴν σαγιτέψουνε. Κι' ἂν συμβῆ νὰ γλυτώσῃ ἢ ἀμοιρῇ, πρᾶγμα ποὺ δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκολο, καὶ πάλι ζημιὰ θὰ γίνῃ καὶ μάλιστα μεγάλη, ἀπ' αὐτοὺς ποὺ σαγιτεύονται ἀπὸ τὸ κορμί της. Ἀφήνω ποὺ μπορεῖ βέβαια νὰ γλυτώσῃ, ἀπὸ τοὺς διαφόρους κυνηγούς, μπορεῖ ὅμως νὰ πληγωθῇ κι' αὐτὴ βαρεῖά, κι' ὁ κίνδυνος τότε δὲν εἶναι λιγώτερος. Γιατί γυρίζοντας στὸ μοναστήρι της θ' ἀναθυμᾶται αὐτὸν ποὺ τὴν πλήγωσε, καὶ ἢ πληγὴ αὐτῆ, ἂν τὸ πάρῃ τὸ πρᾶγμα ἀψήφιστα μπορεῖ νὰ γαγγραινιάσῃ καὶ νὰ τὴν γιομίσῃ ἀπὸ δυσωδία, ὅπως εἶπεν ὁ Προφήτης.

Γι' αὐτὸ λοιπόν, τέκνο μου, ὅποιος μπορεῖ νὰ τίς βοηθῇ καὶ νὰ μὴν τίς ἀφίνη ἀπροστάτευτες, θὰ πάρῃ, ὅπως σοῦ εἶπα, μεγαλύτερη ἀνταμοιβὴν ἀπὸ τὸν Θεό, παρὰ ἂν βοηθοῦσεν ἀναγκημένους καὶ ἄρρωστους καὶ χωλοὺς.

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου Ἑμβωνος

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Διακρίνουμε διάφορες μορφές τοῦ κηρύγματος, ἀνάλογα ἀφ' ἑνὸς μὲ τὰ ἀκροατήρια, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπευθύνεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴ διάρθρωσι τοῦ περιεχομένου του.

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἄποψι, ἔχουμε τρία εἶδη κηρύγματος: τὸ ἀλιευτικό, τὸ ἀφυπνιστικὸ καὶ τὸ ἐποικοδομητικὸ.

Ἄλιευτικὸ (ἢ ἀποστολικὸ, μὲ τὴν ἀρχέγονη ἔννοια τοῦ ὄρου) λέγεται τὸ κήρυγμα ἐκεῖνο, ποῦ ἔχει ἀντικείμενόν του μὴ ἀνήκουσες στὴν Ἐκκλησία ψυχές. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔχει σκοπὸ νὰ εἰσαγάγῃ στὴν Ἐκκλησία, ἰὰ ἀλιεύσῃ ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπιστίας ἐκεῖνους, ποῦ δὲν γιῶριζαν τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ βρίσκονταν μέσα στὸ σκοτάδι τοῦ πνευματικοῦ θανάτου.

Ἀφυπνιστικὸ λέγεται τὸ κήρυγμα, ποῦ ἀπευθύνεται σὲ μέλη νεκρὰ ἢ σχεδὸν νεκρὰ τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ σὲ τέκνα της, πὺ ἢ πίστις τους εἶναι ἀνύπαρκτη ἢ ἰσχνὴ σὲ μεγάλο βαθμό, ὁ δὲ βίος τους ἔρχεται σὲ χοντρή ἀντίθεσι πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐνα εὐρύτατο μέρος τοῦ σημερινοῦ λαοῦ ἀνήκει σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία.

Ἐποικοδομητικὸ κήρυγμα, τέλος, λέγεται ἐκεῖνο, ποῦ ἀφορᾷ σὲ ψυχές πιστὲς κι' εὐσεβεῖς, ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀποβλέπει δὲ στὸ νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ κάνῃ καθαρώτερη καὶ διὸ δυιατὴ τὴν πίστι τους, ὀδηγῶντας τις στὴν ἐμβάθυνσι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ στὴν πρόοδο σχετικὰ μὲ κάθε ἀρετῆ.

Ἡ δευτέρα κι' ἡ τρίτη ἀπ' αὐτὲς τὶς μορφές—ἡ μὲν κατὰ τὶς περισσότερες περιπτώσεις, ἡ δὲ κατὰ κανόνα—ἀνήκουν κατ' ἔξοχὴν στὸ λειτουργικὸ κήρυγμα, δηλαδὴ στὸ κήρυγμα ποῦ γίεται κατὰ τὶς λειτουργικὲς συναξεῖς, μέσα στὸν ναό, ἰδίως κατὰ τὴν τέλεσι τῆς θείας Λειτουργίας.

Δὲν ἐκκλησιάζονται συχνὰ, βέβαια, οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔχουν ἀνάγκη ἀφυπνιστικοῦ κηρύγματος. Πάντοτε ὁμως ἀποτελοῦν εἷνα μέρος τοῦ ἐκκλησιασματος. Βρίσκονται στὸν ναὸ ἀπὸ λόγους περιστάτικους. Ἡ συχνότερη περίπτωσις εἶναι ἐκεῖνη τῶν μνημοσύνων. Ὅταν, μετὰ τὴ θεία Λειτουργία, πρόκειται νὰ τελεσθῇ κάποιον μνημόσυνο, ἔρχονται στὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ ἄρκετοὶ κατ' ὄνομα χριστιανοὶ κι' εἶναι τότε μιὰ εὐκαιρία ἀφυπνιστικοῦ κηρύγματος.

Τὸ κήρυγμα αὐτὸ εἶναι μιὰ μορφὴ ἀνάμεσα στὸ ἀλιευτικὸ καὶ τὸ ἐποικοδομητικὸ. Δὲν παρουσιάζει τὴν ἀποκεκαλυμμένην ἐν Χριστῷ θεία ἀλήθεια σὲ παρθένες διάνοιες, ἀλλὰ σὲ διάνοιες ποῦ ἔχουν

στοιχειώδη γνώσι της, ὄχι ὅμως ἀρκετή. Ὁ τόνος του εἶναι νυκτικός, προτρεπτικός. Δὲν πρόκειται γιὰ παράθεσι πλήρους πνευματικῆς τροφῆς, ἀλλὰ γιὰ παροχὴ γάλακτος, ὅπως λέγει κάπου ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Εἶναι δηλαδή προβολὴ τῶν κυρίων στοιχείων τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας κι' ἀποβλέπει στὴ δημιουργία τοῦ φαινομένου τῆς ἀνανήψεως, τῆς μετανοίας.

Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἐποικοδομητικὸ κήρυγμα. Αὐτὸ εἶναι πλουσία πνευματικὴ τροφοδοσία κι' ἔχει προσθετικὸ χαρακτήρα. Εἶναι μιὰ συμπλήρωσις ὑλικοῦ καὶ διευθετήσεώς του γιὰ τὴν ἀπάρτισι τοῦ «καινοῦ» ἀνθρώπου μέσα σὲ κάθε πιστὸ καὶ ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ νοητὴ οἰκοδόμησις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μὲ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, συνεχίζεται, συμπληρώνεται (ἐξ οὗ ὁ ὅρος ἐποικοδομητικὸ). Τὸ κήρυγμα αὐτὸ εἶναι, λοιπόν, ὀδήγησις στὰ βάθη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, στὰ ἐπὶ μέρους τμήματα τῆς θείας ἀληθείας. Κι' ἔτσι ἔχει κι' ἀναλυτικὸ χαρακτήρα, μαζὶ μὲ τὸν προσθετικὸ.

Σήμερα, ὁ διάκονος τοῦ ἄμβωνος ἔχει ὑπ' ὄψιν του, ὅτι κυρίως κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία τὸ ἐκκλησίασμα εἶναι μῖγμα ψυχῶν, ποὺ χρειάζεται καὶ τὰ δύο αὐτὰ εἶδη κηρύγματος. Ἐπομένως, ἡ συχνότερη περίπτωσις διακονίας τοῦ θείου λόγου ἐπιβάλλει ἓνα συνδυασμὸ ἀφυπνιστικοῦ κι' ἐποικοδομητικοῦ κηρύγματος, ὥστε νὰ ὑπάρχη ἀνταπόκρισις στὴ διπλῆ ἀνάγκη τοῦ ἐκκλησιάσματος.

Ἀπὸ τὴν ἄποψι διαρθρώσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ κηρύγματος, ἔχουμε δυὸ κύριες μορφές. Τὴν ὁμιλία (ἀναλυτικὸ κήρυγμα) καὶ τὸν λόγο (συνθετικὸ κήρυγμα). Ὁμιλία εἶναι ἡ διατρανωτικὴ ἀάλυσις μέρους ἢ κι' ὀλόκληρης τῆς ἀγιογραφικῆς περικοπῆς (εὐαγγελικῆς ἢ ἀποστολικῆς). Λόγος εἶναι τὸ κήρυγμα, ποὺ γίνεται μὲ ἀφετηρία καὶ θέμα ἓνα ἀπὸ τὰ ρητὰ τῆς περικοπῆς. Ὁ λόγος εἶναι γενικὰ δυσκολώτερο εἶδος ἀπὸ τὴν ὁμιλία κι' ἀπαιτεῖ περισσότερη πείρα κι' ὠριμότητα πνευματικὴ ἀπὸ τὸν διάκονο τοῦ ἄμβωνος. Ἡ ὁμιλία ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι πιὸ ἀβίαστο πρᾶγμα, ἐξασφαλίζει καλύτερα τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ στόμφου. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴν προτιμᾶμε. Ὁ μόνος σοβαρὸς κίνδυνος, ποὺ ὑπάρχει, εἶναι ἡ καταστρατήγησις τῶν χρονικῶν ὁρίων, ἢ ἐκφυγὴ ἀπὸ τὴ συντομία. Εἶναι, λοιπόν, καλὸ νὰ διαλέγῃ ὁ διάκονος τοῦ ἄμβωνος ἓνα μέρος τῆς περικοπῆς καὶ νὰ κἀνῃ πάνω σ' αὐτὸ ἀναλυτικὸ κήρυγμα.

Μερικοὶ εἰδικοὶ ἀναφέρουν καὶ μιὰ τρίτη μορφή, ποὺ συνίσταται σὲ ἑναρμόνισι λόγου κι' ὁμιλίας, ἀλλὰ πρόκειται γιὰ περίπτωσι, ποὺ ἀπαιτεῖ, στὴν πραγματικότητα, μεγαλύτερες προϋποθέσεις ἀπ' ὅτι ὁ λόγος.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἐπειδὴ πολλάκις παραπονοῦνται πρὸς ἡμᾶς ἑφημέριοι τῆς ὑπαίθρου ὅτι δὲν ἔλαβον μέχρι σήμερον τὰς ἐκδόσεις τῆς «Ἐκκλησίας», ἦτοι

1. Οἱ περὶ Ἱερωσύνης λόγοι τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου,

2. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Λειμῶνα» τοῦ Ἰωάννου Μόσχου,

3. «Εὐεργετινὸς» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν», αἵτινες ἀποστέλλονται πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς ἅπαντας τοὺς ἑφημερίους πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των, παρακαλοῦνται οἱ αἰδ. ἑφημέριοι ὅπως ἀπευθύνωνται εἰς τὰς οἰκείας Ἱ. Μητροπόλεις, πρὸς ἃς ἔχουν ἀποσταλῆ.

Προσεχῶς θέλει ἀποσταλῆ πρὸς δωρεὰν διανομὴν καὶ ὁ τέταρτος τόμος «Φιλότητος Ἀδολεσχία» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως.

Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Δι' έγκυκλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καθορίζεται ὅτι τὰ ἔξοδα κινήσεως τῶν ἐφημερίων, τὰ καταβαλλόμενα εἰς τούτους, λόγω συμμετοχῆς των εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ ἄρθρου 105 τοῦ Ν.Δ. 4274/1962 διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων, δὲν ὑπόκεινται εἰς εἰσφοράς ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., καθ' ὅσον κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2232/1945 κοινὴν ὑπουργικὴν ἀπόφασιν αἱ εἰσφοραὶ ὑπὲρ Τ.Α.Κ.Ε. ὑπολογίζονται ἐπὶ τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν τῶν ἐφημερίων, ὡς τοιαῦται δὲ δὲν δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσι τὰ ἔξοδα κινήσεως.

— Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α —

Αἰδεσιμώτατον Πρωτοπρεσβύτερον Γεωργόπουλον Ἰωάννην, Ἄνω Ἐξώρον Παραμυθίας. Ἀπαντῶντες εἰς τὴν ἐπιστολήν σας, σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ἡ προὔπηρεσίᾳ σας, ἐφ' ὅσον ἐξεπληρώθη, ὑπελογίσθη καὶ ἀνεγνωρίσθη· ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δὲ 35ετοῦς ἐν συνεχείᾳ ἐφημεριακῆς ὑπηρεσίας ἢ σύνταξίς σας θὰ εἶναι 1030 δρχ. περίπου καὶ τὸ ἐφ' ἀπαξ βοήθημα, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐπιδόματος βορείων ἐπαρχιῶν, 25.000 δρχ. περίπου· τέλος τὰ δικαιολογητικά σας θὰ τὰ ὑποβάλλετε εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ἅμα τῇ ἀπολύσει ὑμῶν ἐκ τῶν ἐφημεριακῶν καθηκόντων εἴτε λόγω ἀναπηρίας, εἴτε λόγω 35ετοῦς ἐφημεριακῆς ὑπηρεσίας σας.

Αἰδес. Τάτσην Ἐλευθέριον, Πετροβούμιον Ἰωαννίνων. Ζητηθὲν φύλλον ἐστάλη. Διὰ τὰ βιβλία τὰ ὅποια ζητεῖτε, διεβιβάσαμεν ἐπιστολήν σας εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Αἰδес. Γιαννοῦδην Ἀναστ. Νέον Πετρίτσιον Σερρών. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις τῆς διευθύνσεώς σας καὶ ἀποστέλλομεν ὑμῖν ἀπὸ 1-1-63 τὰ τεύχη. Ἐφημέριον Ἰ. Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Σφάκας Λοκρίδος. Ἐπιστολή σας ἐλήφθη, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν ὅπως μᾶς γράψητε ἐκ νέου μὲ εὐανδύγνωστον τὸ ὄνοματεπώνυμόν σας προκειμένου νὰ διορθώσωμεν τὴν διευθύνσιν σας. Αἰδес. Δινακούλαν Ἀπόστολον, Γριζάνον Τρικάλων. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις, εὐχαριστοῦμεν. Δύνασθε νὰ προμηθευθῆτε τοὺς προηγουμένους τόμους τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ» ἀντὶ 20 δραχμῶν ἕκαστον. Αἰδεσιμώτατον Κωτσάκη Παναγ., Μόδιον Σταυροῦ Χαλκιδικῆς· παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς γράψητε τὴν νέαν διευθύνσιν σας διὰ νὰ σᾶς ἀποστέλλωμεν τὸ περιοδικόν. Αἰδес. Σφύρλαν Γεώργιον, Λάμαρι Εὐβοίας· Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας τὸ πρῶτον ἐπληροφορήθημεν τὴν ἐφημερίαν σας καὶ ἀποστέλλομεν ὑμῖν τὰ ἀπὸ 1-1-63 φύλλα. Αἰδес. Χαλκικῶν Κων/νον, Σπῶας Καρπάθου. Αἰτηθὲν φύλλον σᾶς ἀπεστάλη.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Εὐαγγέλιου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἐκκλησία καὶ ὕλικός πολιτισμός. — Ἀμμωνᾶ, Ἀναδρομὴ εἰς τὰ περασμένα. Ὁ Μενδρεςές. — Ἀρχιμ. Χριστοφύρου Ἀθ. Καλύβα, Ἱεροκλήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Στάχυα, ἀπ' τὸν ἀγρὸ Του. Παραλυτικῆς θεραπείας. — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκλήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἅγιοι Τόποι. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» Μέρος Τρίτον. Ψυχαφελεῖς ἐπιστασίες ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρους (Ἀπόδ. Θεοδόση Σπεράντσα). — Βασ. Ἡλιάδη, Τὸ χριστιανικὸ ἐκδρομικὸ πνεῦμα. Μία ἐκδρομικὴ ἐξόρμησις, προσκύνημα εὐλαβικὸ εἰς τὸν βράχον τῆς θυσίας τῶν γυναικῶν τοῦ Ζαλόγγου. Μία πορεία ἀνάμεσα ἀπὸ τόπους μεγάλων ἡρώισμῶν. Εἰς τὴν πρωτεύουσα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἡθικῶν διδασκαλιῶν». Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη. — Βασ. Μουστάκη, Τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου Ἀμβωνος. Μορφὴς τοῦ Κηρύγματος. — Εἰδήσεις. τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. — Ἀνακοίνωσις. — Ἀλληλογραφία.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ
ΤΟΜΟΙ 1 - 5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

Πωλοῦνται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα
μας, ἀποστέλλονται δὲ καὶ ταχυδρομικῶς, ἐλεύθερα
ταχυδρομικῶν τελῶν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς
ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ'
αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.